В соті роковини появи „Кобзаря“

Ціна 30 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТИ

Народній часопис для Ґенерального Ґубернаторства
Krakauer Nachrichten
Ukrainische Volkszeitung
für General-Gouvernement
ЧАСОПИС ВИХОДИТЬ ДВІЧІ В ТИЖДЕНЬ, В СЕРЕДУ І СУБОТУ В ГОД. 6. ВЕЧЕРОМ.

Адреса Редакції і Адміністрації:
KRAKAUER NACHRICHTEN.
KRAKAU, Karmeliterstr. 34, II.
Телефони:
Дирекція Видавництва 137-42
Редакції і Адміністрації 230-39
Друкарня 102-79
ВІДДІЛИ:
Холм: Люблинська 26.
Ярослав: Головна 19.
Сянік.
ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно 2.50 зол., квартально 7,50 зол., піврічно 15.00 зол.
Ціна поодинокого числа 30 сот.

Ч. 18. Краків, 10. березня 1940. Рік І.

Благословенна най буде година

БЛАГОСЛОВЕННА НАЙ БУДЕ ГОДИНА
І ТАЯ ХАТА І СЕЛО,
ЩО УКРАЇНІ ПРИНЕСЛО,
З ВЕЛИКИХ НАЙБІЛЬШОГО СИНА.
БЛАГОСЛОВЕННА!

ХТО, ЯК ВІН
ВІДЧУВ ДАВНИХ ЧАСІВ ПРОКЛОНИ,
РУЇНИ СМУТОК, ГРОБУ СТОНИ
І КОЖДИЙ ЗОЙК І КОЖДИЙ СКІН
ПРИНЯВ У СЕРЦЕ?

ХТО ТУЖИВ
ТАКОЮ ЛЮТОЮ ТУГОЮ
ЗА ВОЛЕЮ І ЗА КРАСОЮ,
ЗА ТИМ НАЙБІЛЬШИМ ДИВОМ-ДИВ
ЛЮБОВЮ БРАТА, ЧОЛОВІКА?
КОМУ НАРОД, НУЖДАР, КАЛІКА
НАСИЛЬНО ГНОБЛЕНИЙ КАТАМИ
БУВ ТАК КОХАНИЙ ДО БЕЗТЯМИ
ЗІ ВСЬОГО НАЙДОРОЖЧИЙ В СВІТІ?
ХТО НАЙКРАЩІ СВОЇ ПІСНІ
ТЕПЛОМ СЕРДЕЧНИМ ТАК ОГРІТІ
ЯК ТІ КВІТИ ВЕСНЯНІ
ПРОМІННЯМ СОНЦЯ, ПРИСВЯТИВ
БІДІ І НУЖДІ?

* 9.III. 1814 — † 10.III. 1861

ПОКРИТКАМ
НАСИЛУВАНИМ ВОРОГАМИ,
І ДІДИЧАМИ Й ПАНИЧАМИ
І ПОКИНЕНИМ, ЯК ЛИСТ ВІТРАМ,
НА ГЛУМ НЕДОЛІ,
ТІЙ БІДОТІ,
ЩО В СПЕКУ ЖНЕ В КЕРВАВІМ ПОТІ
ПШЕНИЦЮ НА ЧУЖИЙ КОЛАЧ,
Й Ж ЗА ТЕ, ЛИШ СУМ І ПЛАЧ,
ЛИШ ВІЧНА КРИВДА, —

ХТО, ЯК ВІН,
МАВ В КРИЛАХ ДУХА ТОЙ РОЗГІН,
ЛЕТІТИ В ВІЧНІСТЬ, ПОНАД ЗОРІ,
ДЕ В БЕЗБЕРЕЖНОМУ ПРОСТОРІ
ЦАРЮЄ ПРАВДА СВІТОВА,
ЩОБ КИНУТИ Й ДО ВІЧ,
СВОЮ ОГНЕННУ, СМІЛУ РІЧ
ПРО ЛЮДСЬКІ СТОПТАНІ ПРАВА?!
ХТО ДРУГИЙ, ТАК ЯК ВІН ГОРІВ
ОГНЕМ БАЖАННЯ, ЩОБ КОЛИСЬ
ШИРОКІ СТРУЇ РОЗЛИЛИСЬ
ДОБРА, ЩОБИ НЕНАВИСТЬ, ГНІВ
НА ВІКИ ЩЕЗЛИ, ЩОБ КРУГОМ
ЗАЦВИЛО РАДОСТЮ, ДОБРОМ,
ЯК РАЙСЬКИМ КВІТОМ?

ХТО І ХТО
СВОЇ ВИСОКІ, ЯСНІ ДУМИ
ТАКИМИ ВИСПІВАВ СЛОВАМИ
СЕРДЕЧНО ПРОСТИМИ?

МОВ ШУМИ
ВІТРІВ ОСІННИХ НАД СТЕПАМИ,
МОВ ГРЮХІТ ГРОМУ, АБО ҐУК
ПОРОГІВ ДНІПРОВИХ?....
— — — — — — — СТО РУК
ПІДНОСИТЬ ВІКО ДОМОВИНИ,
А В ДОМОВИНІ ПРАВДА ГИНЕ,
А В ДОМОВИНІ ВОЛЯ МРЕ.
І ДЕ ЄСТЬ ТОЙ І ДЕ ЄСТЬ, ДЕ,
ЩОБ РІДНУ МОВУ, ПОЗАБУТУ,
ОБПЛЬОВАНУ, В ЛАНЦИ ЗАКУТУ,
НЕВІЛЬНИЦЮ ЛИХИХ ПАНІВ
ДО ТОГО СЯЄВА ДОВІВ,
ЩО ВІН ТЕБЕ, МОЯ ТИ МОВО?
ВІН КОЖДИЙ ЗВУК І КОЖДЕ СЛОВО
ПЕРЕТОПИВ В ГОРНИЛІ ДУХА
ТАК, ЩО В ТІЙ МОВІ ЗАВІРЮХИ
НАРОДІВ, НАПРЯМІВ ВІКІВ,
І КВІТІВ ЗАПАХ, ПТАХІВ СПІВ
І ЗІР ДРОЖАННЯ, ПЛАЧ РОСИ,
І ВІДЛЕСК БОЖОЇ КРАСИ,
УСЬО — УСЬО!.....
. . . . МАБУТЬ НЕМА
І НЕ БУЛО МАБУТЬ НІКОГО,
ЩОБ ДЛЯ НАРОДНЬОГО ДОБРА
В ЖИТТІ СВОЇМ ЗРОБИВ ТАК МНОГО,
ЯК ВІН ДЛЯ НАС!
— — — — — — — — — — —
БЛАГОСЛОВЕННА Ж НАЙ БУДЕ ГОДИНА
І ТАЯ ХАТА, І СЕЛО
ЩО УКРАЇНІ ПРИНЕСЛО
З ВЕЛИКИХ НАЙБІЛЬШОГО СИНА!

БОГДАН ЛЕПКИЙ

ПОКЛІН ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ!

Ген далеко, на Зеленому Клині, над Доном і в кавказьких горах, у робітничих дільницях великих американських міст, у бразилійських лісах і на канадійських фармах, і передусім на всій розлогій та широкій українській землі, скрізь, де тільки живуть люди, свідомі своєї приналежности до української нації, всюди, де б'ються українські серця, — раз у рік, у місяці березні, линуть думки, падуть слова і гомонять пісні — у честь Тараса Шевченка. Як ніякий християнин не може забути двох найбільших церковних свят у році — Різдва та Воскресення Христового — так ніодин українець не всилі призабути, що у місяці березні, тоді коли на світ прийшов Тарас Шевченко, слід скласти Йому доземний поклін. І ця пошана, ця любов, якою втішається Тарас Шевченко в українському народі, така велика, така безмежна, що дивуються їй чужинці: вони не можуть збагнути тайни, чому саме український нарід почитає того поета так, як ніякий інший нарід у світі не почитає ніякого свого письменника, дарма, що чейже серед культурних народів світа є справжні велетні духа! Але дивуватися цьому можуть справді лише ті чужинці, які не знають української нації, її історії, її Поета, Його творчости та Його ролі, яку Він відіграв і дальше грає в житті українського народу.

Згуртовані суцільними масами на рідній землі, чи розбиті й розпорошені на чужині, українці, вшановують рік-річно память Тараса Шевченка не тому, щоб в Його особі віддати поклін хоч би навіть найталановитшому **поетові**, який залишив по собі твори високої письменницької вартости. В особі Тараса Шевченка бачать українці символ української нації: дужої нації, якої чаша терпіння неначе немає дна, та яка проте ніколи не кидає рук, не кидає віри і не тратить надії у свою майбутність. Звуть Тараса Шевченка ґенієм української нації. Цю назву заслужив Він собі тому, бо вже 100 літ тому зумів, як ніхто перед Ним і ніхто після Нього, у найбільш мистецькій поетичній формі висловити всі українські болі, жалі, всю українську тугу за славетним минулим та все українське національно-політичне „вірую".

У тих часах, коли „від Молдавина аж до Фина" „все мовчало", Він, син кріпака і сам кріпак, підніс пламенний крик бунту. Не був політиком і не промовляв з ніякої парляментарної трибуни. Не був вождом і не стояв на чолі ніякої армії. Не був і редактором-публіцистом, який на сторінках часопису міг би висувати нові ідеї та згуртовувати біля них своїх однодумців. Він був тільки поетом. „Мережав" на папері вірші. Але в ті вірші влив таку силу слова, що сколихнув ними ввесь нарід!

І став „Кобзар" Тараса Шевченка українським національним евангелієм. Бо є в ньому все, що найближче і найрідніше народові: любов минулого, опис сучасного та поклики на майбутнє. І є в „Кобзарі" те, що саме вдається тільки ґеніяльним творцям: Шевченкові твори ніколи не старіються! Вони вічно молоді, вічно живі, їх думки ніколи не „перестарілі", — навпаки, вони немов завжди „актуальні". Правда кожний інакше ті думки розуміє, кожний що інше „своє" у Шевченкові находить та за нього Шевченка славословить. Але в цьому й сила Шевченка! Кожний Його хоче мати тільки для себе, а Він є власністю усіх: власністю всієї української нації. Це не пусте слово, не крилата фраза. Бо ж не були пустим згуком десятки тисяч українського народу, які — бувало вже — у велитенських маніфестаціях співали одностайно „Заповіт". Не є пустим згуком любов до народу, яка триває вже округло сто літ, від дня, коли появився перший випуск Шевченкових творів, — „Кобзар", та якої не всилі захитати ні зменшити ніякі події! Війни й революції перейшли вже понад українською землицею, ріки крови скропили її, покоління вимерли, був за той час український нарід уже на вершинах слави і на дні упадку, і виросли поруч книжки „Кобзаря" цілі гори добрих, вартісних українських книжок: але ні на крихітку не зменшилась через те вартість „Кобзаря" і ні один серпанок не закрив постаті Його Автора!

Є „Кобзар" українським евангелієм і може в ньому кожний українець немов в евангелію шукати того, чого спрагнена його душа. Можна в ньому читати ті бодрі поклики, що їх ніде інде не вичитаєте і ті слова потіхи, яких ніде не почуєте. Можете найти там вияснення історичних явищ, яких годі нашим простим умом збагнути, можна теж з рядків „Кобзаря" немов крізь віконце глядіти у ту будуччину народу, яку передбачувати вміють тільки віщі пророки. Не диво, що в таких історичних переломових хвилинах, як отсі, що ми їх сьогодні переживаємо, серця українців линуть до „Кобзаря" ще більше, ще тужливіше, ніж линули раніш. Не диво, що й тепер, серед пожежі війни, українці не забувають про свого Пророка.

І тепер, у березні цього історичного 1940-го року, йтимуть Шевченківські свята по всій довгій та широкій українській землі, та вшановуватимуть память Шевченкових роковин усі українські гуртки, що їх розкинула по світі сучасна війна. Кожний святкуватиме цьогорічні Шевченкові роковини, як може, так, як ріжні вже форми приймали ті поминки впродовж останніх кількадесяти літ, відколи розпочався і прийнявся серед українців масовий культ Шевченка. Одні будуть присутні на величавих концертах-академіях, інші на скромних сходинах. Ріжні, теж ріжними словами славитимуть того самого Ґенія тієї самої нації. Але кожний, хто тільки може, повинен докинути свою лепту на жертівник цієї всенаціональної пошани й любови. І тому й наша скромна ґазета, призначена для українського населення по цій стороні Сяну й Буга, прилучує свій скромний голос до величавого хору, що співатиме на честь безсмертного українського Співця.

—о—

Богдан Лепкий

* * *

ГЕЙ, ЯКІ ТО ЛУГИ ЗАЧАРОВАНІ
ГОДУВАЛИ ТІ ЦВІТИ НЕВИДАНІ,
МОВ ВЕСЕЛКИ КРАСКАМИ МАЛЬОВАНІ,
А СЛІЗМИ, ЯК ЖЕМЧУГОМ ОБКИДАНІ!

НА ЯКИХ ОБОЛОНЯХ НЕКОШЕНИХ
НАЗБИРАВ ЄСИ МЕДУ ЦІЛЮЩОГО,
Й НА ЯКИХ ТО ШЛЯХАХ, КРОВЮ ЗРОШЕНИХ
ДУХА ПРЕДКІВ ЗУСТРІВ НЕВМІРУЩОГО?

ЧИ З ЗЕМЛІ СТІЛЬКИ ЧАРУ НЕБЕСНОГО,
ЧИ з НЕБЕС СТІЛЬКИ ЗЕМНОГО ВЗ'ЯЛОСЯ?
ТАК БОГАТО У ТОБІ ЧУДЕСНОГО
В ОДНУ ПІСНЮ СПЛЕЛОСЬ І ЗВЯЗАЛОСЯ!

„Дядько"

ЧИ ЦЕ ДУХ, ЧИ ЦЕ ТІНЬ,
ТІНЬ БЕЗГЛУЗДА, ТУПА?
НІ, ЦЕ СТОРОЖ - САЛДАТ
ЗА ПОЕТОМ СТУПА.

ЧИ НА МУШТРУ ПІДЕ,
ЧИ ДУМАЄ, ЧИ СПИТЬ,
КОЖНИЙ РУХ, КОЖНИЙ КРОК
„ДЯДЬКО" ПИЛЬНО СТЕЖИТЬ.

ВЕРНЕ З МУШТРИ, СПІЧНЕ,
СКИНЕ ОДЯГ ТАРАС,
ВІН КИШЕНІ ЙОМУ
ВИВЕРТАЄ СЕЙЧАС.

ПИЛЬНО ВСЕ ОБЗИРА,
З ШАПКИ ДО ПІДОШОВ,
ЯКБИ МІГ ДО ДУШІ
З ЧОБІТЬМИ Б УВІЙШОВ.

І ДО МОЗКУ Б ЗИРНУВ
ДО ГАДОК БУНТАРЯ,
ЧИ НЕ ТВОРИТЬ ВІН ТАМ
ПРОТИ ВОЛІ ЦАРЯ?

ЧИ НЕЗРИМИМ ПЕРОМ
ВІН НЕ ПИШЕ В ДУМКАХ:
„ШЛЯХ ДО ВОЛІ ВЕДЕ
ПО ТИРАНІВ КІСТКАХ"!

ДО ВЕСНИ КРІЗЬ ЗИМУ,
І КРІЗЬ ТЕРНЯ ДО РОЖ,
АХ, ЧОМУ Ж ТО В ДУМКАХ
НАМ ЧИТАТИ НЕМОЖ?

ЗАЛЮДНИЛИ Б СИБІР,
НАЧИНИЛИ Б ТЮРМИ,
НАВІТЬ ГОНЧИХ СОБАК
ГОДУВАЛИ Б ЛЮДЬМИ.

І БУЛО Б БІЛЬШ ТЮРЕМ,
НІЖ ЦЕРКОВ І СКИТІВ,
І ГУСТІШ ШИБЕНИЦЬ,
НІЖ ЦВИНТАРНИХ ХРЕСТІВ....

. . . .

ЧОРНА НІЧ У ТЮРМІ
ВСЕ ЗАСНУЛО, ХРОПИТЬ,
ЛИШ ПОЕТ І САЛДАТ
НЕ ЗАСНУТЬ НІ НАМИТЬ....

Федір Жуківський.

З приводу століття Шевченкового „Кобзаря“

Хто з нас, стоячи біля джерел Дунаю, Дністра, або Дніпра й не знаючи де він стоїть, лиш дивлячись на тую слабоньку бючку води, що на силу пробивається зпід землі, міг би подумати, що декілька миль нижче тая слабосила водна бючка виросте в могутню струю, яка з непереможним завзяттям проб'ється крізь камяні гори й ґраніти і усуваючи з дороги всякі перешкоди нічим і ніким неспинена покотиться у синє море?

І хто з наших предків, беручи перед сто роками до рук перше видання Шевченкового „Кобзаря“, отсю тоненьку книжечку на лихім, сіренькім папері, в якій було лиш 8 творів (!) поета, міг подумати, що згодом отся, буцім мачухою видана книжечка, виросте до розмірів книги і в міліонах примірників розійдеться, не тільки по ріднім краю Шевченка, але й на цілім Божім світі, як не в оригіналі, то в перекладах на ріжні, чужі мови?!

Був це один із нечуваних тріюмфів мови й думки, одна з небувалих побід ґеніяльної людини, що не дивлячись на непоборні перешкоди, всеж таки дійшла до своєї цілм.

Нинішня велич Тараса Шевченка до якоїсь міри осліплює нас, нам тяжко з властивою мірою підійти до нього й до його творів, ми навіть уявити собі не можемо того принижения і того обидливого поведення, з яким він зустрічався серед своїх і чужих, заки світ пізнався на його ґеніяльности і зрозумів, що має діло з людиною виїмковою. Що правда, попадалися між сучасниками нашого поета також люди добрі й мудрі, які й честь уміли йому віддати і, як треба було, то на поміч йому спішили, але ж бо кілько було таких, і то часто-густо навіть мужів передових та заслужених, що крім прикрости й кривди нічого для поета не зробили.

Про цензуру нема що й казати. Вона, як чорний дух цілих сто літ снувалася за Шевченковими творами і ще й нині снується та пакостить їм як тільки може, щоби ми їх не прочитали так, як їх написав поет. Але й багато тих, буцім то прихильників та звеличників поета, що видавали його твори, тільки дивилися, щоб видати їх як найдешевшим коштом та як найбільше на тім заробити. Звідси то й такі дивогляди, як „Чигиринскій Кобзарь и Гайдамакы“ з вінєтою пустині і з баламутною титуловою карткою. Звідси й друга така титулова картка на ляйпціґській збірці з 1859 р. „Новыи стихотворенія Пушкина и Шевченка“ (так!). Хто добре приглянувся до рисунків Шевченка, роблених сепією, аквареллю, або просто олівцем, той знає, як він дуже дбав про гарне, чисте, часто-густо „елеґантне“ викінчення своїх малярських праць, як багато труду вкладав у свої знамениті ґрафічні твори і як він прикро мусів відчувати крайно недбале й легковажне відношення до своїх поезій.

Та ще одно. На наших батьків та дідів, не знати чому, сильне враження зробив якраз портрет необголеного Шевченка в кожусі й баранячій шапці, що в них приїхав він із далекого заслання. Виглядав старо й занедбано. А в дійсности було йому тоді заледви сорок і кілька літ, а занедбаність та неохайність також не характеризували його, як людину. Навпаки маємо чимало доказів на те, що він дуже любив і гарно прибрану хату й чисто вдягнену людину.

Ціла невелика спадщина по нім, що була зібрана в чернигівськім музею В. Тарновського, як золотий годинник, золотий сиґнет, малярська касета, тощо, свідчили проречисто, що Шевченко не вдоволявся будьчим, лиш, коли купував щось для себе, то дивився, щоб воно було солідне й гарне, щоб не обиджало його мистецьких почувань. Великий мистець не міг стерпіти ярмарочної тандити, був великим ворогом т. зв. лубки. А тут його поезії, його улюблені „діти-квіти“, вся його радість і втіха йшли поміж людей не тільки цензурою сильно покалічені, але й видавцями як будь одягнені, так сказати майже босі й простоволосі. Правда, що десятилітне заслання поетове завинило тут найбільше, але ж бо й „люди“ не осталися без вини, ті ближче не означені „люди“, на яких Шевченко нераз жалувався й нарікав. Сам він не зрікався надії видати свої твори в достойній формі і з таким виданням носився в думках до смерти. Але що лиш по смерті великого поета справа видання його творів рушилася скоршою і чимраз скоршою ходою. В XVI томі „Повного видання творів Тараса Шевченка“ помістив Володимир Дорошенко дуже цінну бібліоґрафію Шевченкових праць і додав незвичайно цікаву статтю „Шевченко в цифрах“, з якої подаємо деякі інформації.

По обчисленням Дорошенка „Кобзар“ мав 112 видань у 1,600.450 примірників. До того слід ще додати 21 книжок поезій Шевченка під іншими наголовками (не „Кобзар“) з накладом 307.130 прим., так що тоді будемо мати 133 видання з близько двома міліонами примірників. Коли ж до того додати ще „Кобзарі“ для дітей та збірки Шевченкових віршів, присвячені для народу, то дістанемо 210 видань із накладом близько 2 і пів міліона примірників.

Крім того виходили окремі видання поодиноких творів, як примі́ром 33 видання „Катерини“ з накладом майже пів міліона, 22 видання „Наймички“ з поверх 300.000 прим., 19 видань „Гайдамаків“ в накладі 137.100 прим., 17 видань „Сну“ і т. д.

Усіх видань поезій Тараса Шевченка, збірних („Кобзарів“, „Кобзариків“, тощо) та окремих поетичних творів маємо 424 з 4,697.450 примірниками. Число примірників можна сміло заокруглити та сказати, що дотепер Шевченкових поетичних творів вийшло не менше ніж 5 міліонів примірників.

Найбільше їх видрукувано в Харкові (72 видання з 1,531.020 прим.). За Харковом іде Київ (115 видань, 1,521.000 прим.), дальше Петербург, Одеса, Львів, Москва, Полтава, Ляйпціґ, Прага, тощо.

Усіх міст, де друковано Шевченкові твори, маємо 38. Між ними є й такі далекі, як Ню Йорк та Вінніпеґ в Америці і такі для українців мало відомі, як Вецляр над Ляном, де всеж таки появилося 7 видань Шевченка в 25.000 томів.

Не всі з отсих мало що не 500 видань мали однакову вартість. Були між ними такі, що приносили новий матеріял, нове опрацювання, нові варіянти, тощо, як ось львівське видання з 1867 р., видання Доманицького з 1907 р., або XVI томове видання варшавське, а були й деякі, що ніяких наукових цілей собі не клали, тільки хотіли дати читачеві Шевченкові твори, яких у книгарнях важко було дістати.

А всеж таки справа видань тих творів їшла, можна сміло сказати, не взад, а вперед, і число їх збільшалося і редакція кращала і зверхній вигляд „Кобзаря“ представлявся розкішніше.

Досить сказати, що коли в першім виданні „Кобзаря“ з року 1840. було всього 8 Шевченкових творів, то видання Доманицького з 1907 р. нараховувало їх 216 (!), коли перше видання містилося в одній тонкій брошурі, то видання варшавського Наукового Інституту розгорнулося на 16 томів, дрібного друку з цілою силою ілюстрацій.

А були між виданнями поодиноких Шевченкових творів й такі, як ось „Гайдамаки“ з ілюстраціями Сластьони, що могли б принести честь кожному заграничному видавництву.

Дуже цікаві висновки можна робити зі статті В. Дорошенка про „Шевченка в цифрах“, якщо комусь іде про ґенезу й хронолоґію видань нашого великого поета. Та це вже вимагало би окремої праці, або хоч окремого розділу в праці про Шевченкову бібліоґрафію взагалі. Тут зазначимо тільки, що справа видань Шевченкового „Кобзаря“ все звязувалася як найтісніше з нашою справою взагалі. Кращало наше національне положення, розтвиралися перед нами ширші та ясніші національні виднокруги, так і видань Шевченкових творів було більше і видання ті були цінніші і кращі. Так було з виданнями Доманицького по революції 1905 р. і з львівськими виданнями Романчука і з виданням Івана Франка.

Революція 1917 р. й обновлення української держави, себто роки 1917 і 1918 піднесли число видань Шевченкових творів на найвищий щабель, себто дійшло до 56 видань у 582.500 примірниках за два роки! Зате в роках 1922 і 1923 не появилося там ніодно нове видання.

Шевченків „Кобзар“ не тільки своїм змістом, але вже самою своєю появою говорить дуже й дуже багато, треба тільки хотіти і вміти слухати того, що він говорить.

* * *

СМІЙСЯ, ЛЮТИЙ ВРАЖЕ,
ТА НЕ ДУЖЕ, БО ВСЕ ГИНЕ, —
СЛАВА НЕ ПОЛЯЖЕ,
НЕ ПОЛЯЖЕ, А РОЗКАЖЕ
ЩО ДІЯЛОСЬ В СВІТІ,
ЧИЯ ПРАВДА, ЧИЯ КРИВДА
І ЧИЇ МИ ДІТИ.

* * *

ПОДИВІТЬСЯ ЛИШЕНЬ ДОБРЕ
ПРОЧИТАЙТЕ ЗНОВУ
ТУЮ СЛАВУ, ТА ЧИТАЙТЕ
ОД СЛОВА ДО СЛОВА;
НЕ МИНАЙТЕ АНІ ТИТЛИ,
НІЖЕ ТІЇ КОМИ,
ВСЕ РОЗБЕРІТЬ, ТА Й СПИТАЙТЕ
ТОДІ СЕБЕ: ЩО МИ?
ЧИЇ ДІТИ? ЯКИХ БАТЬКІВ?
КИМ, ЗА ЩО ЗАКУТІ?

* * *

УЧІТЕСЯ, БРАТИ МОЇ!
ДУМАЙТЕ, ЧИТАЙТЕ
І ЧУЖОМУ НАУЧАЙТЕСЬ,
СВОГО НЕ ЦУРАЙТЕСЬ:
БО ХТО МАТІР ЗАБУВАЄ
ТОГО БОГ КАРАЄ
ЧУЖІ ЛЮДИ ЦУРАЮТЬСЯ
В ХАТУ НЕ ПУСКАЮТЬ
СВОЇ ДІТИ — ЯК ЧУЖІЇ
І НЕМАЄ ЗЛОМУ
НА ВСІЙ ЗЕМЛІ БЕЗКОНЕЧНІЙ
ВЕСЕЛОГО ДОМУ.

* * *

В СВОЇЙ ХАТІ — СВОЯ ПРАВДА
І СИЛА І ВОЛЯ!

НЕМА НА СВІТІ УКРАЇНИ,
НЕМАЄ ДРУГОГО ДНІПРА.

До залізних стовпів

Надто відома історія з життя Тараса Шевченка, описана в повісти „Княгиня", про його мандрівку як малого хлопчини шукати залізних стовпів, що буцімто підпирають небо. Історія, як назвав її сам Шевченко, зворушлива і смішна, але й одночасно дуже характеристична. Вдача Шевченка — це вдача живої людини, що все хоче збагнути, на все дивиться гостро, глибоко, до всього хоче опреділити свое відношення. Ця риса його характеру чітко зазначилась в його творчости, а ціле його життя — це продовження змагань малого хлопчини, це безупинне, невтомне шукання залізних стовпів української державности.

Молодече захоплення не гасне в ньому ніколи, а дитячу наївність заступає сильна, непохитна віра в слушність його змагань. Невчене та гостре око поета заглядає в саму душу дійсности глибоко, глибоко. Поет відчуває, що український нарід мусить відшукати або виробити в собі тривкі, незнищимі цінности — ці саме залізні стовпи, що підпирають вязання державної будівлі.

І з цього така любов до минулого. Там же саме ці тривкі вартости були, проявлялись, цементували державну будівлю. У глибокому захопленні пише тому поет:

Було колись, запорожці
Вміли панувати! —

висловлюючи тим найбільше признання предкам і заразом нагану „славних прадідів великих правнукам поганим", що забули це велике мистецтво.

Гостре, допитливе око поета у вічному шуканні тривких основ розділює і в минулому світло від тіні, рабство і лакейство від національної гідности та відваги. Щораз правильніше бачить поет речі, причини повставання чи упадку держави, — а вслід за тим зариси нового храму, що повставши в його душі, мусить повстати в серцях усіх українців та воплотитися.

Мов будівничий шукає поет тих таємних законів, сполук і тяготіння суспільних сил — і збагнувши співзалежність тих елементів, доходить до висновків, що стають для нас незрушимими правдами. Ці думки й висновки знайдемо в „Посланію" — найглибшому та найяркішому прикладі шукання Шевченком залізних стовпів української державности.

Не знає Шевченко передусім пощади ні зрозуміння для тих, хто свого не любить, не цінить понад усе. Поставивши як основу пошану свого і любов до свого — говорить Шевченко, як не можна краще до всіх, хто вірить в брехливі гасла „братерства" народів:

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претеся на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого, правди, волі
Братерства братнього
Знайшли?
Несли, несли з чужого поля
І в Україну принесли
Великих слів велику силу
А більш нічого!

Наш недавній історичний досвід найкращим коментарем до тих слів.

Як другий первень видвигає безупинно Шевченко національну свідомість і гордість. Знання минулого, „хто ми, чиї сини, яких батьків, ким, за що закуті" — це найперша вимога до кожного українця. Це знання минулого має дати кожному зрозуміння спільної долі: на цьому знанні спільної долі й недолі має зродитись третій, ще міцніший будуючий первень — взаїмна любов українців до себе. Єдність, згідна співпраця — безумовно вартости, без яких бачить він виразно, що український національний ідеї ніколи не воплотитись. І тому так благально, з таким чуттям пише поет:

Обнімітесь, брати мої,
Молю вас, благаю!

Останній і найміцніший чинник, що вяже цілу ту будівлю, це непохитна, вічна віра в слушність і перемогу своєї правди. Цю віру висловлює Шевченко скрізь у своїх віршах. В усіх його поезіях розсипані думки, вислови святої, безмежної віри в перемогу правди, нашої правди.

Встане правда, встане воля...
Встане Україна,
Світ правди засвітить
І помоляться на волі
Невольничі діти!

У наші переломові дні, коли серце кожного українця стривожене думкою за долю народу, в цю годину прислухатись і підпорядкувати себе вказівкам Найбільшого Українця — це історична необхідність. Бо дух Шевченка між нами і „Слово Його" — це єдиноправдиве слово українського Євангелія. До нас „ненароджених братів своїх в Україні і не в Україні" — говорить Шевченко ясно, що без „залізних стовпів" всі наші змагання і задуми залишаться тільки гарними мріями.

Іван Смолій.

• • •

ЦЕРКВА — ДОМОВИНА РОЗВАЛИТЬСЯ,
А З ПІД НЕЇ ВСТАНЕ УКРАЇНА
І РОЗВІЄ ТЬМУ НЕВОЛІ,
СВІТ ПРАВДИ ЗАСВІТИТЬ
І ПОМОЛЯТЬСЯ НА ВОЛІ
НЕВОЛЬНИЧІ ДІТИ.

• • •

О, МИЛИЙ БОЖЕ УКРАЇНИ!
НЕ ДАЙ ПРОПАСТИ НА ЧУЖИНІ,
В НЕВОЛІ ВОЛЬНИМ КОЗАКАМ!

• • •

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ;
ВАМ БОГ ПОМАГАЄ;
ЗА ВАС СИЛА, ЗА ВАС ВОЛЯ
І ПРАВДА СВЯТАЯ.

Є. Ю. Пеленський.

Шевченко й Західня Україна

I.

„Спасибіг Вам, Українцям, що Ви не цураєтеся тим парістком, відділеним від рідного корня, приглушеним чужими бурянами, але ще живим продираючимся крізь колючі бодяки до світлого сонінька і обіцюючим цвіт, а колись і торонькі плоди видати..."

Так писав у 1840 р. галицький діяч, Яків Головацький в Київщину до поміщика Платона Лукашевича, дослідника українського минулого і збирача народніх пісень, приятеля Тараса Шевченка.

Лукашевич вже від довшого часу оставав у тісних взаєминах з галичанами. Людина ширших, всеукраїнських поглядів, розумом і серцем відчував єдність галичан і наддніпрянців. Видаючи перший свій збірник народніх пісень і дум, нарочно подав у тексті — що відмітив і в заголовку — наддніпрянські і наддністрянські пісні поруч себе. До нього теж зверталися часто галичани за порадою і допомогою, зокрема просили присилати їм українські книжки і видати старий львівський літопис.

Відповідаючи на такі прохання Івана Вагилевича, відписав йому Лукашевич 15. липня 1843 р. таке:

„У нас трудно виписувати книги з Москви і Петербурга: одну вишлють, а десять ожидай на вічні часи, так, що Шевченка »Кобзаря« й »Гайдамаки« більше в рукописах читають".

У цьому листі є теж цікава для нас згадка про зацікавлення Шевченка нашими західніми землями.

„Підчас перебування Шевченка у мене — пише Лукашевич — я порадив йому наслідувати деякі слова і форми Ваші, на шо він погодився."

Шевченко, цей великий всеукраїнець, розумів гаразд, що літературна мова мусить обеднувати всіх, а не розеднувати, тому й погодився впровадити до своїх творів деякі галицькі форми й слова.

Не менше цікавився Шевченко тогочасною галицькою літературою. В листі з січня 1844 р., в якому Лукашевич просить Вагилевича прислати йому „новини Вашого (цебто: галицького) Парнасу", додає, що якраз тоді, як принесли йому останнього листа від Вагилевича, він читав укупі з Шевченком »Русалку Дністрову«, власне Вагилевичового „Мадея".

Вже з цих коротких згадок у листуванні Лукашевича з Головацьким і Вагилевичем можна виробити собі деякий погляд на те, як живо цікавився Шевченко Галичиною й усіма проявами національно-культурного життя у ній, зокрема ж літературною творчістю. Він напевно прочитав у Лукашевича не лише »Русалку Дністрову«, але й інші — зрештою тоді ще дуже нечисленні — літературні твори галичан, що були майже повнотою зібрані в бібльотеці Лукашевича. Читав йому певно господар теж листи галичан тай певно багато розказував про Галичину, яку він знав зі студій і з поїздки.

В 1846 р. вибрався Шевченко на довшу екскурсію на Поділля і Волинь. Побіч Почаева Шевченко підїхав близенько до тодішньої границі, і довго — як подає біограф — глядів на Галичину, жалкуючи, що не може туди поїхати.

Коли в 1847 р. мав Шевченко виїхати на дальші мистецькі студії до Італії, то заздалегідь уже плянував, що поїде туди через Галичину. На жаль, несподіваний арешт розвіяв ці всі пляни.

По десятьох літах заслання Шевченко серед безлічі інших справ і проблем не призабув за Галичину. Одним із доказів на те може служити його бібліотека, яку вспів зібрати знову (вже втрете) після заслання, себто від кінця 1857 р. до початку 1861 р. Серед книжок, що відбивають бодай у деякій мірі Шевченкові зацікавлення й інтереси, є ціла низка книжок присвячених Галичині. Є тут передовсім збірник галицьких пісень Лукашевича, є брошура М. Смірнова про Галичину й інші книжки[1]). Коли зважити, що в тих часах узагалі було дуже мало книжок про Галичину і добути їх було важко, а Шевченко всетаки їх придбав, і то навіть такі, що в них про Галичину пишеться дуже мало, то можна й на цій основі догадуватися про живе зацікавлення Шевченка Галичиною.

II.

Якже ж відбилося Шевченкове зацікавлення нашими західними окраїнами в його поетичній творчости?

Відповідь на те подає брошура п. н. „Отвѣтъ »Бояну«-Стебельському на »Письмо до Куліша«", що вийшла у Львові 1867 р. Автор її, що підписався псевдонімом »Русин« — як догадується М. Возняк, що звер-

[1]) Ось кілька заголовків з посмертного спису книжок Шевченківської бібліотеки, що його зладив Лазаревський (»Опись книгамъ принадлежавшимъ Т. Г. Шевченку«):
6. Чин Львовского братства. Москва 1847.
10. Судьба Червоної Руси — М. Смирнова. С. Петербург 1860.
12. Малороссійские и червонорусские народные думы и песни. Изд. Лукашевича. С. Петербург 1836.
81. Сказание о Гетьмане Петре Конашевиче Сагайдашном. М. Максимовича. 1850.

Найважніші дати з життя Т. Шевченка

(по старому стилю).

Року 1814, 25. II*) народився Тарас Шевченко в Моринцях, звенигородського повіту, київської губернії, з батька Григорія і мами Катерини Бойківної.

„ 1816. родина Шевченків переноситься до села Кирилівки.

„ 1822. Шевченко вчиться у дяка Совгиря.

„ 1823. 20. VIII. смерть матері Шевченка.

„ 1824. до школи замісць Совгиря приходить Богорський.

„ 1824. Шевченко чумакує з батьком.

„ 1827. Шевченко пастухом. Товаришує з Оксаною, яку згадує пізніше в своїх віршах.

„ 1829. попадає на двір свого дідича Енгельгардта, зразу як кухарчук, а пізніше як служка (»козачок«). Іде з ним до Вильна.

„ 1830. Шевченко у Варшаві. Вчиться у славного маляра Лямпі.

„ 1831. переїздить до Петербурга й переходить на другий рік на науку до майстра Ширяєва, чоловіка грубого, що використовував своїх учнів, а не вчив їх.

„ 1836. Шевченко знайомиться з земляком Сошенком, а через нього з Гребінкою, Жуковським, Брюловим та Григоровичем, людьми високо освіченими та гуманними, що викупили його з кріпацтва та помогли дістатися на науку до петербурської академії мистецтв, де наш поет став улюбленим учнем славного маляра Брюлова.

„ 1838. Шевченко пише свої перші поезії, між ними й поему »Катерина«.

„ 1839. 29. IV. Академія дає Шевченкові срібну медалю в нагороду за малюнок з природи. Шевченко пише »Підкову«, »Тополю«, »Перебендю«, »До Основяненка« й »Тарасову Ніч«.

„ 1840. 27. IX. Академія нагороджує Шевченка вдруге срібною медалею.

„ 1840. Виходить перше видання »Кобзаря« коштом Мартоса. У ньому: »Думи мої«, »Перебендя«, »Катерина«, »Тополя«, »Нащо мені чорні брови«, »До Основяненка«, »Іван Підкова« й »Тарасова Ніч«.

„ 1841. 26. IX. Академія присуджує Шевченкові третю срібну медалю. Він пише: »Черницю Маряну«, »Утоплену«, »Човен« і »Маркевичу«.

„ 1841. Виходить друком »Гайдамаки«.

„ 1841—1842. Шевченко знайомиться з істориком Миколою Маркевичем, з музиком Семеном Артемовським, автором »Запорожця за Дунаєм«, з великим актором українцем Щепкиним та з отаманом чорноморського війська, автором »Чорноморців« Яковом Кухаренком.

„ 1843. від VI.—XII. Перша подорож вільного поета в Україну. Побут у Чернигівщині, в дідича Тарновського, в Полтавщині у Вільхівського і в князя Репніна в Яготині. Тут познайомився з княжною Варварою Репнін, що осталася його добрим духом. Тоді також зійшовся з Кулішем.

„ 1844. в лютому подорож до Москви й зустріч зі слявістом Осипом Бодянським.

„ 1844. VII—XI. Друга подорож в Україну. Побут у Яготині і в Кирилівці.

„ 1845. 22. III. Шевченко кінчить науку в Академії з титулом вільного артиста.

Тогож року третя подорож в Україну, — через Москву до Києва.

У Києві зустріч із Кулішем, Білозерським, Пильчиковим, Андруським та іншими. Багато їздить. Знайомиться з Козачковським, Чужбинським, та з молодим професором - істориком Костомаровим, Пише тоді (1845) »Гуса«, »Невольника« »Великий Льох«, »Наймичку«, »Кавказ«, »Посланіє«, »Холодний Яр«.

„ 1846 — дальша подорож, Камянець, Почаїв, Волинь і знову Київ.

„ 1847. Шевченко за старшого боярина на весіллю Куліша в Мотронівці.

„ „ 5. IV. Арешт Шевченка за доносом студента Петрова, за приналежність поета до тайного Кирило - Методіївського братства.

„ 1847. 17. IV. Шевченка привезено до Петербурга. Цитаделя. Слідство. Два місяці побуту в цитаделі. Тоді написані: »Ой одна я одна«, »За байраком байрак«, »Мені однаково«, »Не кидай матері«, »Чого ти ходиш на могилу«, »Три шляхи«, »Костомарову«, »Вечір«, »Не спалося, а ніч, як море«, »Рано вранці новобранці«, »В неволі тяжко«, »Чи ми ще зійдемося знову« і... »Понад полем іде«.

„ 1847. 2. VI. Шевченка вивозять у Оренбург. Тут знайомство з Федором Лазаревським.

„ „ 23. VI. Шевченко в Орській кріпості, як салдат 5. лінійного баталіону.

„ „ Осінь, Шевченко хворий на цингу. Листи до Лизогуба й княжни Варвари (Репнін).

„ 1848. в Орській кріпості написані: »Думи мої«, »Княжна«, »Хустина«, »Козачковському«, »Москалева криниця«, »Варнак« ще деякі твори.

„ „ 11. V. Шевченко виїздить з експедицією Бутакова з Орська до Аралу малювати береги аральського моря.

„ „ IX. Шевченко приїзджає на остров Кос-Арал. Тут написав чимало поезій, між ними: »Титарівна«, »Якби зустрілися ми знову«, »Марина«, »Пророк«, »І небо невмите«, »Ой люлі, люлі, моя дитино«, »За сонцем хмарочка пливе«, »Хіба самому написать« — тощо.

„ 1849. в місяці листопаді поворот Шевченка до Оренбурга. Знайомство з Броніславом Залеським, Сераковським та ще деякими поляками. Листи до Жуковського й ґенерала Дубельта з проханням, щоби цар дозволив йому малювати. Відмоза.

„ 1850. 27. IV. Ревізія і арешт Шевченка на донос офіцера Ісаєва, що Шевченко малює.

„ „ 12. V. Шевченка переводять з Оренбурга до Новопетровська з наказом як найпильніше стежити за ним, щоби він не читав і не малював.

„ „ 17. X. Приїзд до Новопетровського форту.

„ 1851. Листи до кн. Варвари, до Козачковського й Бодянського. Поет нарікає на страшні умовини життя.

„ 1853. До Новопетровська приходить комендант Іраклій Усков і життя для Шевченка кращає. Поет листується з Козачковським, Броніславом Залеським та Артемовським.

„ 1856. Лист до Толстої, дружини президента Академії Мистців, що поет сподівався амнестії від нового царя Александра II.

„ 1856. 26. IX. В новій амнестії з приводу коронації царя, імя Шевченка скреслено зі списка. Гр. Толета пише, що поетові приятелі й дальше клопочуться, щоб його визволити зі заслання.

„ 1857. 2. V. Лист Лазаревського, що цар згодився на визволення Шевченка.

„ „ 12. VI. Шевченко починає писати свій знаменитий »Дневник«.

„ 1857. 21. VII. Приходить вістка, що Шевченка помилувано.

„ „ 26. VII. Він виїздає з Новопетровська.

„ „ 5. VIII. Приїздить до Астрахані.

„ „ 22. VIII. З Астрахані кораблем (Волгою) до Нижнього Новгороду. Тут затримали, бо папери не в порядку.

„ „ 5—8, XII. Шевченко пише »Неофіти«. Знайомство з артисткою Пілновою.

„ 1858. 10. II. Дозвіл Шевченкові жити в Петербурзі під доглядом поліції і працювати в Академії.

„ „ 8. III. Шевченко виїздить з Нижнього Новгороду.

„ „ 10. III. Москва. Щепкін. Княжна Варвара.

„ „ 22. III. Гостина в Аксакова.

„ „ 25. III. Обід у М. Максимовича

*) Римські цифри, це чергові цифри місяців.

нув увагу на цю брошуру — Пантелеймон Куліш, близький приятель Шевченка, подає, що Шевченко під впливом розмов про незавидну долю галичан написав »Подражаніє XI. псальму«.

„В февралі 1859 г. Шевченко под впечатлініем разговора о положеніи Галицькой Руси, написал в подрожаніе псальму, стихотвореніе, в котором заключаются слѣдующіе стихи, обращенные к' надменным врагам руской народности:

— »Воскресну Я! — Господь вам скаже —
Воскресну нині, ради їх,
Людей закованих моїх,
Убогих нищих... Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово...«

I пониче,

Неначе стоптана трава,
І думка ваша і слова.
Неначе срібло куте, бите
І семикрати перелите
Огнем в горнилі, словеса
Твої, о Господи, такії;
Розкинь же їх, твої святії,
По всій землі! І чудесам
Твоїм увірують на світі
Твої малі убогі діти.

(15. II. 1859.)

„Такую великую силу видѣл Шевченко в словѣ.[2])

Оця прекрасна поезія надихана гарячим чуттям: любовю до далеких бездольних братів, перепоена стихійним динамізмом великого поета-всеукраїнця, особливо вирізняється в цілій Шевченковій творчости.

Завдяки тому, завдяки власне оцій надзвичайній красі і силі цієї поезії, як і тісному сердечному звязкові великого поета з оцими малими братами з далеких західніх земель, теж Галичина має в творчості Шевченка своє окреме місце.

[2]) »Отвѣт...« ст. 3.

Епохальна роля Шевченка

„Поезія Шевченка має для нас епохальне значіння: вона зробила з темної етнографічної маси націю*). Не ґеніяльний стиль та форма, але національно-політичний зміст поезій Шевченка, в яких він розвинув широко та многобічно національно-державний ідеал, зробив Його національним пророком. Нам нині важко збагнути, яке неоцінене значіння для національно-державного українського руху мав той факт, що ще в першій половині XIX ст. Шевченко відновив у свідомости земляків приспану, майже перервану традицію змагань за українську незалежну державність. Він відновив ті державні засади, що оживлювали сили української нації в народньо-козацьких повстаннях, які увінчались створенням української держави Богдана, кермували державницькими змаганнями Мазепи і залишили свій слід у політичних плянах українських патріотів XIX віку. Шевченко не лише відновив ці змагання, але й перетопив їх у горнилі свого широкого громадянського світогляду та викував „до старого плуга новий леміш і чересло". Як високо стоїть зміст національно-державної ідеольогії Шевченка, як широко розвинув він ідею української державної незалежности, бачимо вже з того, що треба було ждати більше ніж півстоліття по смерти поета; треба було, після ріжного викривлювання тої ідеї, спалити старі пережитки чужої ідеольогії у вогні революції, щоб нація вповні й остаточно відчула та зрозуміла всю життеву правду національно-державного гасла поета: „*в своїй хаті, своя правда і сила і воля*". Шевченко е передусім провідником національного чину аж до набільшої саможертви для Батьківщини. („Я так її, я так люблю мою Україну убогу... за неї душу погублю"). Свою палку любов розуміє Шевченко не на словах, а на ділі, як живу працю над культурним та соціяльним піднесенням обездолених верств рідного народу („Обніміте ж, брати мої, найменшого брата, — благословіть дітей своїх твердими руками і обмитих поцілуйте вольними устами"), над політичним визволенням Батьківщини („Схаменіться, недолюдки, діти юродиві! Подивіться на рай тихий, на свою Вкраїну, полюбіте щирим серцем велику руїну! Розкуйтеся, братайтеся!", „Кайдани порвіте!").

Над усім змістом його творів панує одна думка — про Україну, про її колишню долю, про сучасне її становище, про її майбутність — і все з погляду найширших національно-громадських завдань. Всі історичні події оцінює Шевченко саме з цього погляду державного визволення, з ідеї самостійности України. Увесь історичний світогляд**) Шевченка побудований на протиставленні славного історичного минулого України її сучасному тяжкому положенню. Поетична думка Шевченка раз-у-раз звертаталася до того минулого, доби героїчної боротьби за волю і незалежність; спочатку він ідеалізував його, а опісля, вже критичніше до нього ставлячись, шукав в історії ключа до зрозуміння причин сучасної недолі.

Його „Кобзар" став найкращою поетичною інтерпретацією козацького періоду історії України.

Часи Козаччини й Гетьманщини — це доба слави й щастя України, яка вже ніколи не вернеться й за якою доводиться, згадуючи, тільки сумувати. Замість колишньої свободи й слави Україна тепер „обідрана, сиротою по-над Дніпром плаче". Найкращим виявом свободолюбних змагань українського народу була Запорожська Січ. Тепер її нема, і над її руїнами сумують люди і тільки ворог зловтішно сміється з занепаду й нещастя України. Залишилася тільки „слава" — запорука майбутнього відродження України; завдання поета — зберегти цю славу в своїх піснях і передати новим поколінням, щоб вони знали, „чия правда, чия кривда, і чиї ми діти".

Культ „козацької слави" та її носія „козака — козаченька" зустрічаємо майже в усіх поезіях Шевченка 1838—42 рр. Ми бачимо ідеалізацію Запорожця з його широкою волею й геройськими морськими походами („Іван Підкова", „Гамалія"), звеличування Гетьманщини, як форми самостійної української державности і самих гетьманів, як носіїв національної влади серед вільного народу, як борців за його долю. Нарешті бачимо ідеалізацію гайдамаччини як визвольного народнього руху та її героїв.

У поемі „Тарасова ніч" Шевченко вже торкнувся польсько-українських відносин кінця XVI й початку XVII вв., церковної боротьби й козацьких повстань. Одначе польсько-українські відносини у минулому розвиває Шевченко у найбільшій своїй історичній поемі в „Гайдамаках", де розгортає картину кривавого народнього повстання 1768 р. на Правобережжі, відомого під назвою Коліївщини. В поетичному вступі до поеми „Інтродукції" Шевченко розгорнув історичний образ шляхотської Польщі від XVI. ст. до її упадку, при чому головною причиною цього упадку вважав розвиток шляхетської самоволі, що дійшла до краю в другій половині XVIII ст. і була основною причиною гайдамацького повстання. В гайдамаччині бачив Шевченко стихійний народній рух в обороні основних людських прав поневоленого селянства і, хоч форми, в які цей рух вилився, були страшні, криваві, але це мало свої історичні причини; провідники ж повстання були, на думку Шевченка, натхнені високими мотивами, а їх трагічна й мученицька доля (Гонта) ще більш освячує їх память. Але ідеалізуючи гайдамаків Шевченко зовсім не ідеалізував їх кривавих учинків. В „Епільозі" Шевченко розповідає, що самі слухачі „од страху, од жалю німіли", коли його дід оповідав про криваві гайдамацькі подвиги.

І Шевченко залишився до кінця свого віку вірним свому загальному поглядові на козаків, як на найкращий історичний тип українця, як на оборонців ідеалів свободи та рівности. Поруч з козаком і козаччиною запорожці з Запорожжя займали в поезіях Шевченка центральне місце і були взагалі улюбленими його мотивами. Шевченко з любовю малює запорожця як людину непогамованої волі з високо розвиненим почуттям своєї гідности.

До гетьманів, які на його думку, стояли на висоті свого завдання, себто боролися за рідний край і за його свободу, Шевченко ставився з дуже великою пошаною. До таких зачисляє Шевченко Дорошенка, Мазепу і Полуботка та кошового Гордієнка. Але, гостро осуджуючи Хмельницького за відомий переяславський договір, — Шевченко далекий був від того, щоб взагалі не признавати великих заслуг цього гетьмана.

У звязку з мотивом поневолення України зустрічаємо в поезії Шевченка постаті російських царів — зокрема Петра I. і Катерини II. — тих, що найбільше лиха заподіяли українському народові. Вірно розуміючи їх історичну ролю в Україні ненавидів Шевченко їх обох до глибини душі. І так у „Сні" поет не лише змальовує з їдким сарказмом яскравий образ нелюдського, нікчемного, деспотично-кріпацького ладу в Росії, але й освітлює теж нечувану самоволю та страшний деспотизм російських царів. Вид памятника Петра I. викликає в уяві поета образи катів України: Петра I. і Катерини II. Він пригадує нам, як цей цар „проклятий, неситий, аспид лукавий", болота засипав кістками козаків, „поставив столицю на їх трупах катованих" і в темній темниці Полуботка „вольного гетьмана" голодом замучив у кайданах, як цей „змій", „людоїд", „лютий кат", „проклятий" загнав козаків голих і голодних у сніг на чужину та „порізав із шкур їхніх собі багряницю, пошив жилами твердими і заклав столицю".

У „Сні" поет змалював не тільки тодішній суспільно-політичний та державно-правний лад в Україні, а посередньо і в Росії взагалі, але головно і передусім також і державно-правне становище України.

Устами козаків, що їх благородними кістками засипані болота над Невою, що в їх шкур та твердих жил пошита царська

*) Гл. Повне видання творів Т. Шевченка. Т. IV. Стор. 349—369. О. Лотоцький: Державницький світогляд Т. Шевченка. Накладом Українського Наукового Інституту. Варшава — Львів, 1937.

**) Повне видання творів Т. Шевченка, т. III. Стор. 313—334. Д. Дорошенко: Історичні сюжети й мотиви в творчості Шевченка. Накладом Українського Наукового Інституту. Варшава — Львів 1935.

в честь Шевченка. Знайомлять його з Погодіном, Шевірьовим і Хомяковим.

„ 1858. 26. III. Виїзд із Москви.

„ „ 27. III. Приїзд до Петербурга. Гостина в М. Лазаревського, Артемовського й Білозерського.

„ „ 8. IV. Знайомство з Львом Толстим, Бенедиктовим, Меєм, Турґеневим і Дарґомижським.

„ „ 12. IV. Обід у Толстих в честь Шевченка. Поет клопочеться новим виданням своїх творів.

„ „ 3. V. Шевченко починає працювати над ґравюрою.

„ „ 10. VII. До Петербурга приїздить Костомарів. Зустріч з Шевченком.

„ „ Грудень. Знайомство зі славним актором Айрі Ольдриджем.

„ 1859. 24. I. Шевченко знайомиться з Марком Вовчком. (Марією Марковичевою).

„ „ 26. IV. Шевченко дістає титул »Академіка« за ґравюрні праці. Хоче їхати в Україну. У травні того року дістає дозвіл і з кінцем травня їде. Відвідує Кирилівку й Моринці. Перебуває у Максимовича, намічує ґрунт під хату, аж 13. липня тогож року його знов арештують. Поета привозять до Києва. По всіляких пригодах поворот поета до Петербурга.

„ 1859—1861. Переписка поета з Вартоломеєм Шевченком про купно ґрунту і про будову хати над Дніпром та про одружіння з Харитою Довголенківною.

„ 1860. січень. Появляється з друку »Кобзар«, коштом Семиренка, але сильно покалічений цензурою. Поет заходиться коло визволу своєї родини з кріпацтва. Свати з Лікерою Полусмаківною, що служила в сестри Кулішевої жінки. Шевченко пише »Марія«, »Остії глава XIV«, »Молитви«, »Плач Ярославни«, »Росли у купочці, зросли«, »Лікері«.

„ „ 21. XI. Цензура дає дозвіл на друк Шевченкового »Букваря«. Шевченко хворий.

„ 1861. 24. II. Останній вірш »Чи не покинуть нам, небого« і останній лист.

„ „ 26. II. Смерть Тараса Шевченка.

„ „ 28. II. Похорон на Смоленському цвинтарі.

„ „ 26. IV. Тіло Шевченка перевозять з Петербурга.

„ „ 7. V. Похоронна відправа в Києві.

„ „ 8. V. Труна прибуває до Канева.

„ „ 10. V. Похорон Шевченка на Чернечій горі.

Село та його доля у творах Тараса Шевченка

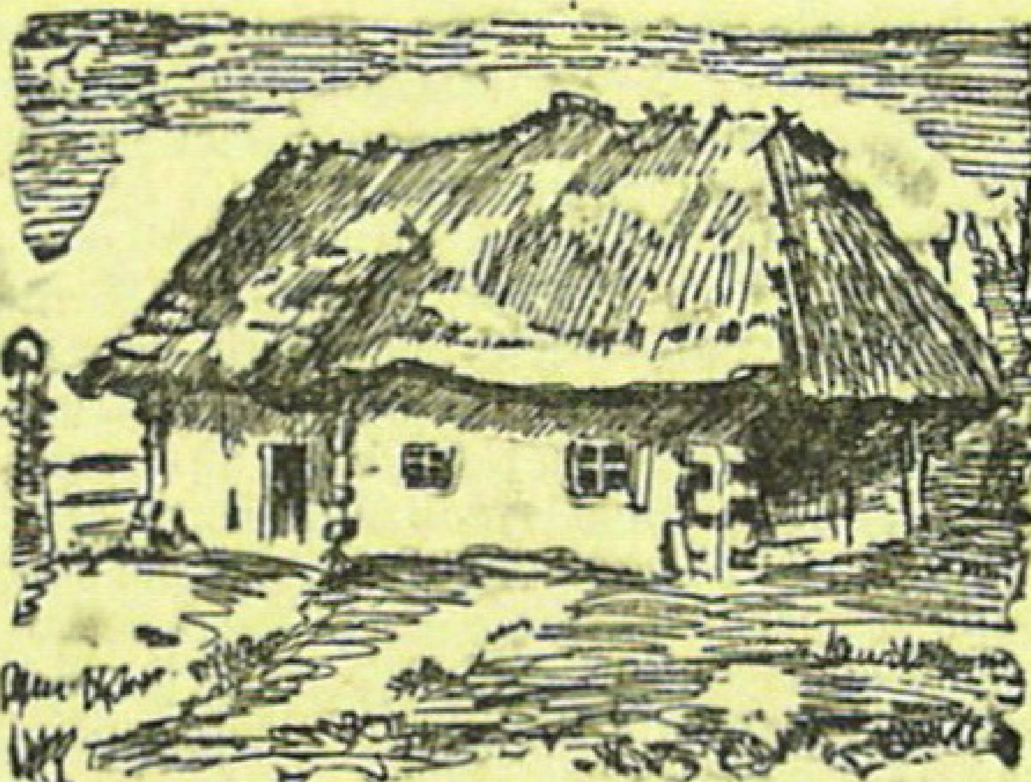
Син та споконвіку потомок селянської родини, сільський пастушок, потім двірський »козачок«, до 24-го року життя кріпак, — був Шевченко так тісно всією істотою звязаний з селом, як тільки хтонебудь може бути звязаний зі своєю суспільною верствою і всім, що її торкається. Відомо: в нас селянство й українство, себто одна верства й увесь нарід, більше ніж в якоїнебудь нації у світі поняття тотежні. Дрібка укаїнської шляхти, — ті всі Куліші, Білозерські, Маркевичі, Чикаленки, згуртована здебільша по хуторах, зберігала з пієтизмом староукраїнські традиції та була найтісніше звязана з простолюддям, з сірою селянською масою. До того причинялися у чималій мірі й політичні обставини: боротьба з царизмом була боротьбою і національною і соціяльною, через те кожний з українців, хто ставав до цієї боротьби, мусів обеднювати гасла національні й соціяльні, і найпершим гаслом національним і соціяльним було — скасування панщини.

Ту найцупкішу едність тодішньої української інтелігенції з українською селянською масою зберігала у першу чергу — мова. Говорити, та ще й писати, по українськи, називалося говорити й писати „по мужицьки". І коли в російських петербурських колах намагалися піддавати в сумнів велитенський літературний талант Шевченка, то одним із найчастіших арґументів був той арґумент, що — мовляв — Шевченко не вживає „літературної", лише „мужицької" мови. Шевченко виразно відповідав: „нехай буду собі мужицький — аби поет!" І тому й придбана велика самоосвіта та високі студії Шевченка ні на крихітку не змінили його підходу до українського села й усіх його справ.

Бо ж поняття „село" дуже широке. Передусім іде річ про сільську природу, сільський побут та взагалі про кольорит села. І ось, до найкращих перлин Шевченкової творчости належать ліричні поеми, чи навіть деякі невеличкі віршики, в яких описана сільська українська природа, у злуці з селянським щоденим буттям. Такий напр. чудовий віршик — усього 15 рядків! — під скромним наголовком „Вечір":

»Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають, ідучи, дівчата,
А матері вечерять ждуть,
Сімя вечеря коло хати;
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Скільки у цих коротких 15-ти рядках любови до українського села та який поетичний чар сповиває представлений у них образок сільської идиллі! Шевченко взагалі любувався в идиллічних картинах села, які яскраво контрастують з його описами селянської нужди. Ось другий такий мрійливий образок, змальований лагідними пастелевими красками:

Хата, в якій народився Т. Шевченко.

»Село! І серце одпочине..
Село на нашій Україні —
Неначе писанка: село
Зеленим гаем поросло;
Цвитуть сади, біліють хати,
А на горі стоять палати
Неначе дива, а кругом
Широколистії тополі;
А там і ліс, і ліс — і поле,
І сині гори над Дніпром...
Сам Бог вітає над селом!...«

Идиллічна, спокійна й лагідна краса української сільської природи ввижалась Шевченкові й серед понурих днів заслання. Його спомини про зверхній вигляд українського села були все якнайкращі, і їх не всилі була замрячити ні понура українська селянська дійсність, ні навіть власне таки лихоліття Шевченкових дитячих літ. І так в Орській кріпості у 1847 р. Шевченко писав своє славне

»Мені тринадцятий минало —
Я пас ягната за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чогось було —
Мені так любо, любо стало
Неначе в Бога...«

В три роки пізніше у 1850 р., в Оренбурзі, Шевченко знову вертається до споминів про сільську українську идиллю. Вона така близька й невідступна, що й у сні його не кидає та каже сумніватися радше у те, чи істнують „печалі й вороги". Може все те „лихо" — це тільки важкий сон?!

»І досі сниться: під горою,
Між вербами, та над водою
Біленька хаточка; сидить,
Неначе й досі сивий дід
Коло хатиночки і бавить
Хорошее та кучеряве
Своє маленькеє внуча.
І досі сниться: вийшла з хати
Веселая, сміючись мати,
Цілує діда і дитя —
Аж тричі весело цілує,
Прийма на руки і годує,
І спать несе А дід сидить
І усміхається, і з тиха
Промовив нишком: »Де ж те лихо?
Печалі тії, вороги?«

Шевченко залюбки покликується на сон, як на посередника між ним та прегарною українською сільською природою. Робить це навіть тоді, коли канва сну має в першу чергу служити йому на те, щоб на ній ткати українську політичну дійсність, яка з идиллею не має нічого спільного, та щоб дати вислів свому пламенному обуренню. Отже в одній з найсильніших своїх поем, якою безумовно є „Сон" (у 1844 р.), находимо теж такий чарівний образок:

»Лечу... Дивлюся — аж світає,
Край неба палає;
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє,
Степи, лани мріють;
Між ярами над ставами
Верби зеленіють;
Сади рясні похилились,
Тополі по волі
Стоять собі, мов сторожа,
Розмовляють в полі
І все те, вся країна,
Повита красою,
Зеленіє, вмивається
Ранньою росою,
Вмивається, красується,
Сонце зустрічає —
І нема тому почину,
І краю немає...«

Однак, очевидно, любов і привязання Шевченка до села не кінчалась на любові до сільської природи. Українське ж село, — та ще й у половині минулого століття! — це передусім — українська нужда, це чужинецький визиск, це національне й соціяльне поневолення. І боротьбі за покращання долі українського села, долі українського люду, присвячені вся творчість і все життя Шевченка. З тою метою Шевченко вичаровував візію славетнього українського минулого історичні поеми: („Гайдамаки", „Іван Підкова", „Перебендя", „Гамалія", „До Основяненка і ін.), обвинувачував і грозив у виразно національно-політичних поемах („Кавказ", „До живих і мертвих", „Заповіт", „Псалми Давидові" і ін.), або старався перепачкувати свої думки крізь цензуру, вибіраючи для своїх поем форму неясної містерії („Великий Льох"). Зокрема займався долею жінок, присвячуючи цьому питанню цілу низку прегарних поем (цікаво, що Шевченко тому сто літ апотеозував у жінці матір, без огляду на те, чи шлюбну чи нешлюбну, себто був предвісником тої засади, яка аж у наших часах перемогла у законодавстві та в прилюдній опінії цілого ряду держав, головно у Ш. Німеччині!). Кожна із згаданих сторінок Шевченкової творчости діждалась вже окремих дослідних студій. Тут можемо тільки згадати, що позатим Шевченко загалом говорить дуже часто про долю, бідкаючи над долею українського села та всієї української нації. Але цей жаль завжди має загально-людські нотки: ніде теж так яскраво, як саме в отих поемах, не проявляється

багряниця, устами вольного гетьмана козацького, замученого голодом у кайданах та своїми власними устами *поет проклинає лютих катів, людоїдів неситих, зміїв, розпинателів і мучителів України — московських царів.* Щоб повалити цей лад, повалити царизм і деспотизм, мусять діти України „одностайне" на ворога стати та визволити свою матір.

У черговій своїй політичній поемі — „Посланії" звертається поет і до живих і до мертвих і до тих, що мають прийти на світ і що живуть на Україні і не на Україні, з покликом, щоб боронилися перед чужими впливами і трималися своєї народности. Словом „Посланіє" — це синтеза Шевченкових думок про визволення України, жива програма для мертвих, живих і ненароджених земляків в Україні і не в Україні, в якій зовсім виразно зазначена мета, політичний ідеал, означені зовсім певні завдання і подані засоби для здійснення ідеалу. *Це правдивий національний заповіт Шевченка. Тому воно завжди робило і робить могутнє враження.*

Вкінці ще один вельми характеристичний момент у Шевченка. Хоч поет був найбільшим ворогом соціяльного поневолення народніх мас і присвятив багато вогненних сторінок протестам проти кріпацтва, проте не висуває на перше місце соціяльного моменту, лише — національно-державний. Чому? Бо Шевченко як найбільший наш патріот - державник добре розумів, що соціяльні несправедливости можна лікувати орґанічно лише в умовинах власної незалежної державности.

„І в цьому саме епохальна роля Шевченка в історії України, що він *відновив наші національно-державницькі традиції, на чергу наших історичних завдань поставив ідею державної незалежности, як основної забезпеки інтересів нації.* Тому то такої, як „Кобзар" книжки не має ніодин народ. „Кобзар" — це книжка, що містить у собі національну програму, яка своєю високопоетичною формою має просто чарівний вплив на маси; це невичерпане джерело незломної віри в нашу справу, для всіх поколінь української нації — справді для „мертвих, живих і ненароджених".

М. Славич.

В неділю, 10-го березня ц. р., в 79-ті роковини смерти Ґенія України Тараса Шевченка, в Українській Св. Успенській православній церкві (на Повіслю), буде відправлена в 10-тій годині заупокійна літургія, а в годині 12-тій панахида.

ЦЕРКОВНА РАДА.

загальний благародний світогляд Шевченка:

»Той блукає за морями
Світ перехожає,
Долі, доленьки шукає —
Немає, немає,
Мов умерла! А той рветься
З усієї сили
За долею... От-от догнав,
І — бебех в могилу!
(»Невольник«, 1845.)

Гострими, різькими, безпощадними словами зясовував Шевченко гірку людську долю, побудовану на неправді і взаємній людській ворожнечі:

»У всякого своя доля
І свій шлях широкий:
Той мурує, той руйнує,
Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,
Щоб загарбать і з собою
Взять у домовину;
Той тузами обірає
Свата в його хаті,
А той нишком у кутику
Гострить ніж на брата...« (»Сон«)

У своїх загальних міркуваннях про долю, зокрема про українську селянську долю, Шевченко завжди надавичайно сумний; ні сліду тоді тієї погоди духа, що при описах української природи. Ні сліду того бадьорого поклику, що його читаємо в одній із перших Шевченкових поем (з 1838 р.) „На вічну память Котляревському":

»...Встануть сердеги працювать,
Корови підуть по діброві,
Дівчата вийдуть воду брать,
І сонце гляне — рай та й годі!
Верба сміється, свято скрізь!«

Людей і самого себе Шевченко порівнює просто з перекотиполем, яке безпомічне і безпорадне у боротьбі з всесильною долею:

»Вітер в гаю нагинає
Лозу і тополю,
Лама дуба, котить полем
Перекотиполе.
(»Черниця Маріяна«).

Інколи Шевченко просто наклинує коритися гіркій долі, якої не сила перемогти ні змінити:

»Не нам на прю з Тобою стати,
Не нам діла Твої судить:
Нам вільно тільки плакать, плакать, плакать,
І хліб насущний замісить
Кровавим потом і сльозами...«
(»Кавказ«).

То знову Шевченко бунтується і воліє навіть найгіршу долю від „сну", від апатії і безділля. Тоді в розпуці кличе:

»Доле, де ти? Доле, де ти?
Нема ніякої!
Коли доброї жаль, Боже,
То дай злої, злої!«

Але хоч які драстичні Шевченкові описи селянської гіркої долі („...латану свитину з каліки знімають, бо нічим обуть панять недорослих. А он розпинають вдову за подушне, а сина кують, єдиного сина, єдину дитину...") — то все ж Шевченко сам нікому не завидує і не каже завидувати тим, яких доля краща:

»Не завидуй багатому: багатий не має
Ні приязни, ні любови, — він все те наймає...

Знаємо, що настрій резиґнації, спокійного й терпеливого терпіння, це тільки проминаючі хвилини заломання, бо врешті тою характеристична для Шевченка саме та бодрість і жадоба боротьби, яка найшла такий яскравий вислів у тому його національно-політичному „вірую", яким є „Заповіт". Нема теж у Шевченка зайвого огірчення до несправедливої долі. Звідки черпати спокій і силу духа — висловив Шевченко у чудовому вірші „Доля", одному з найкращих з останньої доби його творчости (у 1858 р.):

»Ти не лукавила зо мною;
Ти другом, братом і сестрою
Сіромі стала; ти взяла
Мене, маленького, за руку
І в школу хлопця одвела
До пяного дяка в науку.
»Учися серденько: колись
З нас будуть люди«, — ти сказала.
А я й послухав і учивсь,
І вивчився. А ти збрехала!
Які з нас люди?... Та дарма!
Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли, у нас нема
Зерна неправди за собою.«

Дійсно: насміхалася доля з Тараса Шевченка! 24 роки кріпаком, 10 літ неволі на засланні, 3 і 1/2 року під доглядом поліції та всього 9 літ вільною людиною, — це гірке життя! У тому житті, коли вже врешті став вільною людиною, мріяв, щоб придбати над Дніпром кусник землі та хатину й зажити в ній спокійним, родинним життям. Хоч обертався у найвищих колах петербурського товариства (його довголітня щира приязнь з княжною Репніною!), проте шукав собі дружини серед селянок. Хотів женитися з наймичкою Харитею, потім закохався в кріпачці Ликерії Полусмаківній. Але, як на глум, вони лякалися вийти за „пана", не бачучи душі Шевченка поза його „панським" вбранням. І таким робом не втішався Шевченко на склоні своїх літ ні родиною ні тією розкішною українською природою, якій присвятив стільки своїх мрій. Його бажання здійснилось щойно після смерти: згідно з Його бажанням поклали Його у рідну землю, високо на горі, над оспіваним й укоханим Дніпром...

І. Корецький.

—о—

Перед концертом Шевченка

(Уривок споминів із ґімназійної лавки).

Містечко. Партерові дімки, декілька поверхових камяниць у ринку і ратуш із годинником на вежі що в його удари вслухуються ґімназисти, коли буде перерва в науці, або з трівогою дожидають кінця години, щоб не бути питаним та не дістати зайвої »двійки«.

Містечко живе своїм окремим життям старого романтичного закутка з найстаршою по традиції ґімназією в краю, приміщено у тому ж ратуші.

Саме будиться провесна. Ще не розмок лід на великому ставі, ще дрімають підсніжники по лісах закутаних імлою, та у повітрі вже чути перші пошуми відлиги, що від неї тає сніг і скресають весняні води.

Наближаються Шевченківські дні, так дуже звязані із весною, перед Великоднем і настроями міста. Це ж не будь яка подія. Дорічне велике свято, попис мистецьких осягів на Шевченківському концерті, ціла метушня приготувань, а опісля довгі спогади, нагода до балачок, критик і усяких міркувань по тихих дімках містечка, де жиють ґімназисти їхні рідні та знайомі. Врешті і ціле містечко живе тими ж Шевченківськими святами. Воно як одна рідня. Усім цікавиться, все мусить знати: Хто виголосить промову, хто в комітеті, хто деклямує, диригує охрестрою, або хором і які заповідаються несподіванки.

А вже у найбільший пошані, комітет. Він заєдно занятий, радить, або проходжує головним хідником перед ґімназією. Це вибранці учнів двох найвищих кляс. Їм низько розклонюються молодші ґімназисти та з повагою відклонюються професори. В ґімназії давні традиції, велика пошана для старших. Ґімназисти з низчих кляс здоровлять знайомих із кляс вищих, як при війську, врешті ґімназисти залюбки наслідують старшин австрійських драґунів, або 55 піхотного полку, що їх частини стаціонують у тому місті. Ґімназійні однострої з високими шапками, блюзки і плащі до стану, все це під моду...

Концерт має відбутись у неділю, в суботу йдуть останні приготування. Крізь відчинені вікна у ратуші чути, як пробує хор з орхестрою. Викрики диріґента, тракціт до пульту батутою, а то і лайка: »До чор...та! Що за какофонія! Нотрабас, де та фуґа? Ра - та - та - та. Та - та... Ще раз!...«

Починає хор на ново, орхестра впадає, контрабас із притиском перескакує нещасну фуґу.

Нас кількох »мікрусів« із І-ої та ІІ-ої кл. чекає під ратушем аж вийде з наради один із членів комітету, бо маємо їхати візком за килимами й квітами по домах. Це небудьяка церемонія. Возити квіти й килими на Шевченківський концерт можуть лише з третьої і четвертої кляси, нас кількох »першаків« і »другаків« удостоїлось виїмково тієї шани, бо ми належали до тайного ґімназійного кружка. Гордість була в нас велика — здавалося, що ціле місто дивиться на нас.

Стоїмо і ждемо. Перед нами якась підвода зі села.. Селянин пішов до крамниці, коні наїжились дрімають над опалкою з обороком. Вітер розпорошує січку, де-не-де попаде зерно. Гурмою злітають горобці, цірінкають, бються, і з фуркотом зривають обсідаючи карлуваті акації та голову на памятнику Собіського...

От, міркуємо, король і всі його забули, горобці на голову сідають. Шевченко не має памятника, але про Нього всі згадують...

З вікон ґімназії дальше несуться співи, гремить орхестра. І знову цей нещасний бас... Знову викрики діріґента...

До нас підходить власник книгарні, статочний, з пейсами і ярмуркою, Фаденгехт. Ми поруч його склепу.

— Ну... Що то за такий кавалок? — питає.

— Вечерниці Ніщинського.

— Вечерниці! Добрий кавалок. Його вже грали тому кілька літ. Але що той за бас! Такий бас... Бувало як грав Вергун, або Григорович, то був бас...

В містечку розумілися на всім. І на музиці. Вже до концерту через вікна чули цілу програму.

Тепер орхестра і хор втихли були на хвилину. По тім почали новий кусник: Вербицького »Заповіт« з басовим сольом »Як умру« причому в контрабасі приходило »піччікато«.

Вже обидва баси добрі... І той поправився, а той може навіть у Гофопері співати. То голос!... — притакнув вдоволено Фаденгехт і пішов до крамниці.

Нас небаром покликав комітетовий. Ми пішли за ним і витягнули з ґімназійного подвіря великий візок. Традицією було прийнято що за дишель тягнуло двох із третьої кляси, зі заду пхали ті з четвертої, а два комітетові, звичайно зі семої кляси, йшли поруч, хідником. Вони розклонювалися на всі боки знайомим, щоб дати пізнати свою важність, як комітетових...

Я випадково був при дишлі. Через знайомства, або ще інакше — по протекції. Один із комітетових був учнем мого брата, бував у нас у хаті і любився в моїй тіточній сестрі.

Хоча візок їхав ще в порожні я напинався зі всієї сили, тягнув за всіх, щоби виявити і свою вдячність і пошану хвилі, при тому здавалось, що ціле місто дивується, мовляв з першої кляси, а вже при дишлі... Так їхали ми вулицями, брили в болоті і поступали до хат, де вже дожидали нас з наготовленими килимами й квітами, бо це була велика шана для дому, а була б зневага, коли б поминули.

Понавозили квітів і килимів, починалося вбирання салі. Це тривало звичайно цілу ніч, опісля цілий день, аж до самого вечора концерту. Саля теж тонула в зелені й килимах, на стінах видніли написи поодиноких творів поета, на естраді Його великий бюст...

Ця ніч, коли вбиралося салю, ці хвилини, до концерту, нагадували чомусь Велику Пятницю і Суботу, на передодні Воскресення, а сам концерт — Великдень.

І молилося тоді діточе серце Пророка, розспіване справжньою любовю і першим подихом весни.

Л. Бережанський.

Вимовні цифри 6-ох місяців війни

— Начальна команда німецької армії подала підсумки успіхів і втрат за перших 6 місяців війни до 1. березня ц. р., що є доказом блискучої німецької переваги над ворогом.

По 6-ох місяцях війни на суші, морі і в повітрю Німеччина осягнула такі мілітарні успіхи: За 18 днів розбила польську армію та знівечила в надзвичайно короткому часі наміри ворогів змусити Німеччину до боротьби на два фронти.

На заході німецькі війська обсадили західні фортифікації, що їх продовжено аж до морського побережжя. Тут ворог не відважився в ніякому місці посунутися до смуги лінії Зіґфріда, ні заатакувати її. За це німецькі розвідчі й пробоеві відділи виявили в багатьох сміливих акціях свого пробоевого духа і високу вартість технічного озброення.

У війні на морю з Анґлією та Францією німецька воєнна маринарка в безнастанній акції здобула великі успіхи. Німецька фльота затопила ворожі воєнні кораблі, а саме воєнний панцирник »Рояль Овк«, корабель для літаків »Кураж«, допомічний кружляк »Рояльпінді«, 8 торпедовців: »Бляншє«, »Ґайпсі«, »Деч«, »Ґренвіл«, »Ексмав«, »Віску«, »Дарінґ« і »Джерзей« та коло 20 кораблів стежної та мінової служби, останні при допомозі летунства. Крім цього німецька маринарка затопила багато підводних човнів та важко ушкодила: боевий панцирник »Нельзон«, воєнний панцирник »Барґгейм«, панцирний кружляк »Репульс«, важкий кружляк »Еґзетер«, важкий кружляк типу Льондон, кружляк »Бельфаст« і крім того багато контрторпедовців, стежних кораблів та підводних човнів.

В тому самому часі затоплено **532** торговельних кораблів загальної містоти — **1,904,913** тон і ворожих і невтральних, які були на службі ворожої фльоти.

В порівнанні з тими успіхами німецькі втрати незначні, а саме: один панцирник, 2 контрторпедовці, 6 розвідчих і мінових суден, 11 підводних човнів, що їх знищила здебільша сама залога, щоб не віддати їх в руки ворога.

В повітряній війні німецькі успіхи дійсно блискучі. Німецьке летунство причинилось у великій мірі до переможного вирішення польської кампанії. Розбиваючи з повітря польську армію воно одночасно враз з іншою зброєю забезпечувало західні кордони Німеччини. В розвідчих летах на ворожу територію німецькі літаки не зважаючи на протидіяння ворога безнастанно долітають до Оркнейських островів і Шотляндії. В багатьох випадках літаки переводили ряд нападів на ворожу морську фльоту, озброєні торговельні кораблі й озброєні конвої. Німецькі літаки затопили в цій акції 65 кораблів загальної містоти — 75.000 тон. Були це здебільша ворожі торговельні кораблі або невтральні, що довозили товарі до Анґлії. Крім цього німецькі літаки знищили частинно або важко ушкодили 52 ворожі кораблі загальної містоти 200.000 тон, в тому 40 кораблів анґлійської воєнної маринарки легкого типу і два кружляки 15.300 тон містоти, два панцирники 63.350 тон містоти і один корабель для літаків 22.600 тон містоти.

Всі зусилля ворожих літаків дістатись на німецьку територію, щоб перевести атаки з повітря розбились об західний мур німецької протилетунської оборони, розбудованої на широку мірку і німецьких мисливських літаків. Досі зістрилили німці 285 анґлійських і французьких літаків. До цього треба додати 50 літаків знищених на британському кораблі для літаків, так, що загальна втрата ворожого летунства сягає 335 літаків. Крім цього німці зістрилили 9 ворожих бальонів.

Німецьке летунство втратило в боях за 6 місяців на західньому фронті і над анґлійським простором загалом лише 35 літаків. Внаслідок примусового осідання, нещасливих випадків і т. п. втратила Німеччина 43 літаки.

На шляху до відродження

Витків (Грубешівщина), положений на межі сокальського повіту, наслідком польського режиму, що китайським муром унеможливлював найменший звязок з Галичиною, це типове село, в якому польська злочинна рука зуміла за 20 років поробити страшні спустошення і то під кожним оглядом: матеріяльним, моральним, культурно-освітнім і національним, що тепер по ганебнім розвалі польської держави може послужити за зразок для студій відносин на Холмщині. Село, що при 200 родинах має ледви 17 польських родин, є вбоге, спролетаризоване. Господарів, які мають 7—10 моргів поля є лише 10%, далі йдуть власники від 1-го, 3-ох до 5-ох моргів землі, але найбільше число беземельних! Землю, власність місцевого дідича, розпарцельовано між спроваджених з пісків мазурів; українцям (за винятком кількох) не дісталося ні пяди.

Польська політика, що змагала до того, щоб стерти з лиця землі все, що носило українське знамя, в нечуваний в історії спосіб поступала супроти українців: знищено церкву, кооперативу, культурно - освітне т-во „Рідна Хата". У школі не вільно було дитині відозватися в українській мові, бо за це грозила кара. Колишній польський управитель школи А. Дубас, що ще й досі веде протиукраїнську пропаґанду у своїй коршмі, яку тепер заснував в Лащеві, по драконськи поступав з українцями Виткова! Не посмів ніхто з молоді заспівати на вулиці української пісні, бо зараз свистіла поліцейська ґума. Інші шикани („славні кракуси") не минули теж Виткова. Нічого дивного, що такі відносини могли виховати неґативний тип українця. І коли тепер, по розвалі польського ярма, наступило вільніше життя, то деякі малосвідомі наші люди піддаають під вплив ворожої українству пропаґанди, мовляв, „тут ще буде Польща", а тоді поляки покажуть ще свої роги. Селянин, якому добре далась уже в знаки Польща, готов виїхати за море, щоб вже більше не доптав його чобіт польського ката. І багато у Виткові таких, половина села, зокрема беземельні.

Та всеж є вже познаки кращого завтра. Село зачинає прозрівати і розуміти, де його хвороба і як з неї треба лікуватися. Наші найменші вже вчаться в українській школі. Радісно і голосно гомонить з маленьких грудей українське слово! Учителі, яких в селі є двох, вкладають в навчання молоді усю свою душу, щоб з цієї дітвори виросли гідні люди, які зуміли б піти світлішими стежками, ніж їхні батьки. В них наша надія! Далеко гірша справа з молодю. Вона вихована в польських обставинах, не проявляє належного зацікавлення громадсько-національними справами. Всеж таки при дбайливому заході учителів підібрано кількох кращих хлопців (бо дівчата все радо ходили на курс і на проби), вивчено кілька пісень, дітей навчено деклямацій і святочні академії (22. І. і 29. І.) випали — як на наші скромні обставини — величаво. Реферати про наше недавне минуле виголосив п. Халімон, тутешній учитель, хором проводив п. В. Василевський, який відспівав бездоганно кілька пісень („Вже час, вже час, народе, встань!..", „Коли ви вмирали..." і „Гей у лузі червона калина..."). Шкільні діти, які виступили з деклямаціями віршів (по мистецьки деклямував Дмитруньо Кожан!) дали доказ, що рідна мова це дорогоцінний скарб, яким ми можемо і повинні гордитися! Національним гимном закінчено такі дорогі нам свята. Зі сльозами в очах виходили батьки з академій: такого святочного настрою не переживав Витків досі ще ніколи! — Хоч крякають ще чорні круки, хоч темні духи силкуються сіяти страх і зневіру в українських селян, хоч різні несвідомі і збаламучені жидівсько-польською дурійкою ставлять колоди на шляху поступу до кращого майбутнього, віримо, що зерно правди і любови, посіяне в душах українського селянина Холмщини, видасть овочі і село відродиться. Тільки не попадати під вплив ворожої пропаґанди, але працювати для добра свого народу, а тоді здійсняться бажання української нації.

Місцевий.

Оживлене життя

в Дубрівці Руській

Село Дубрівка Руська, біля Сянока, належить до тих сіл на Лемківщині, що за б. Польщі найбільше потерпіли. Дубрівка Руська, це майже чисто українське село, але перед війною небуло тут ні одного нашого учителя. Українська дітвора ніколи не мала нагоди почути в школі від свого учителя рідного українського слова. Наших дітей учили польські »учителі«. Як вони учили, про це кожний знає.

Негайно по розвалі Польщі населення Дубрівки Руської під проводом заслуженого і загально відомого діяча Василя Подубинського (підстаршини УСС), взялося до праці на народній ниві. Отже відкрито українську школу, в якій учителька С. Бакевна та учитель Б. Ганушевський стараються, щоб українська дітвора надробила бодай частину того, що втратила протягом довгої, важкої польської неволі. В суботу 17. лютого ц. р. відбулося в Дубрівці Руській свято братерства і любови, свято Просфори. По посвяченні Просори промовляли до приявних: о. Ганушевський, п. В. Подубинський, Бак, Підсосний, Гребінник та інші. Промовці згадували про останні наші переживання, хвилин радости і смутку, про палку любов і привязання нашого селянина до своєї прадідівської землі і закликали всіх до едности та до щоденної, послідовної і впертої праці для добра нашого народу. Промоці підкреслювали, що лише чорна щоденна праця »едина з неволі нас вирве«. В цьому дуже гарному святі взяло участь місцеве українське населення й гості з княжого города Сянока та з околиці. Село Дубрівка Руська стало вже остаточно певною ногою на чисто національнім українськім ґрунті і може бути гарним приміром для інших. Слід ще відмітити, що свято Просфори відбулося зовсім без алкоголю! Ми повинні поволи наше населення відучувати від вживання алкоголю при кожній нагоді, бо алькоголь шкодить не лише здоровлю, але й кишені.

Комунікат начальної команди німецької армії

= Начальна команда німецької армії повідомляє: 1 березня на західньому фронті нічого значного. Німецьке летунство перевело розвідчі лети аж до Оркнейських островів. При цій нагоді німецькі літаки бомбардували з успіхом в багатьох місцях англійські воєнні й торговельні кораблі, що плили під англійським конвоєм. Один корабель негайно затонув, на другому вибухла пожежа. 4 інші кораблі важко ушкоджені і мабуть затонули. Один ворожий літак по нічнім леті над північно-західною територією Німеччини, вернувся 1. березня рано коло Німвеґен через голяндський кордон.

= 2. березня на західньому фронті не було важніших подій. Німецькі літаки від ранку до пізних пополудневих годин відбували розвідчі лети над цілим Північним Морем. Коло східнього побережжя Англії літаки заатакували 2 підводні човни і 11 озброєних або під конвоєм торговельних кораблів. Частину з них затоплено, частину важко ушкоджено. Того дня німецькі літаки перевели розвідчі лети над північно-східною Францією, аж до меж Парижа. На французько-німецькому кордоні дійшло до повітряних боїв, в яких німецькі мисливські літаки зістрілили 3 французькі літаки. Два німецькі мисливські літаки не вернулися.

= Останній комунікат німецької начальної команди повідомляє: німецькі стежні відділи взяли на західньому фронті між Саар і Палятинським Лісом в полон 9-ох французьких вояків. Німецьке летунство перевело в ночі з 2. на 3. березня розвідчі лети над Англією й Францією. Вороже летунство намагалось передістатися на терен полуднево-західної Німеччини. Один англійський літак перелетів дансько-німецький кордон.

Коло Дізенгофен дійшло до летунського бою між чотирьома німецькими літаками типу »Мессершмітт« і 12-ома французькими типу »Моран«. Один французький літак зістрілили, решта не зважаючи на потрійну перевагу, відлетіла.

В німецькому літаку типу »Гайнкель«, по довгім бою з трьома французькими мисливськими літаками перестали ділати оба мотори. 2 німецькі летуни, що становили його залогу, осіли коло Мецу на французькій території, ушкодили апарат і не зважаючи на важку рану, яку одержав один летун, передирлися крізь ворожі позиції до німецьких становищ.

—o—

Відзначення відважного командацнта

= Адольф Гітлер, як начальний комадант збройних сил Німеччини, приняв 1. березня у приявности начального командаyта німецької маринарки капітана-поручника Герберта Шульце і вручив йому відзнаку лицарського ордеру залізного хреста. При цій нагоді Гітлер висловив Гербертові Шульце і цілій залозі його підводного човна признаня за їх відважні й успішні подвиги в боротьбі з ворогом.

*

Кап.-пор. Шульце затопив своїм підводним човном 16 ворожих кораблів загальної містоти 114.510 тон. Він був уже також англійським »полоненим«, але на щастя взяла його »в полон« лише англійська пропаґанда, при нагоді затоплення його підводним човном англійського корабля »Файрбі«. Тоді то кап.-пор. Шульце повідомив телеґрафічно льорда англійської адміраліції Черчіля, що може вирятувати залогу затопленого корабля. Льорд Черчіль позволив собі заявити при цій нагоді в анґлійській палаті послів, що залозі затопленого англійського корабля вдалося опанувати німецьке підводне судно і взяти враз із нею до неволі кап.-пор. Шульце та цілу німецьку залогу. Очевидно, що Шульце вернувся щасливо до Німечини і вся правда виявилась сама собою.

—o—

2.820 стовпів на нім.-совіт. кордон

Дня 27. лютого 1940 р. закінчено поміри і вбивання 2.820 стовпів на німецько-савітському кордоні, довгому на 1.500 км. Про це закінчення остаточного визначення кордону центральна мішана гранична комісія повідомила уряди Німеччини та СССР висилавши на руки мін. Рібентропа та ком. Молотова згадану вістку. Одночасно комісія повідомила, що засаднично поміри скінчені, а на деяких малих відтинках поміри будуть закінчені вже в короткому речинці. Тепер згадана центральна мішана комісія провірює праці в місци та займається устійненням документів про кордони.

—o—

Анґлійські втрати на морі

= Англійський пасажирський корабель »Ельстер Кен« (3.791 тон містоти) в дорозі з Ліверпулю до Ірляндії осів недалеко острова Ман »на мілині«. Всіх подорожних в числі 93 особи вдалося вирятувати і висадити на беріг.

= Німецькі збройні сили затопили на західньому побережжю Англії англійський корабель »Пирг« (7.418 тон містоти). 8 осіб зі залоги згинуло. Подорожних на цьому кораблі не було. »Авас« повідомила, що крім великого корабля »П. Л. М. 25« (5.391 тон містоти) німці затопили також корабель »П. Л. М. 15« (3.754 тони містоти). Анґлійський корабель »Альбано« (1.176 тон містоти) наїхав на міну і затонув.

Державний секретар Америки в Берліні

КОНФЕРЕНЦІЯ З КАНЦ. ГІТЛЄРОМ І МІН. РІБЕНТРОПОМ.

= Державний підсекретар міністерства закордонних справ Злучених Держав Сумер Велс приїхав 1. березня на кількаденний побут до Берліна. Сумер Велс приїхав з шефом европейського відділу американського міністерства закордонних справ Джей Перепон Мофа. На двірці повитали гостей в заступстві міністра закордонних справ Німеччини фон Рібентропа високі достойники німецького міністерства закордонних справ та члени американської амбасади в Берліні.

В год. 5 пополудні цього самого дня міністр закордонних справ Німеччини фон Рібентроп приняв американського державного підсекретара В. Сумера на авдієнції в будинку міністерства закордонних справ. В часі конференції обох міністрів був присутній дипльоматичний представник американської амбасади в Берліні, радник амбасади Керк.. Опісля В. Сумера приняв **канц. Гітлер у присутности мін. Рібентропа.**

В неділю, 3. ц. м. Сумера Вельса приняв на одногодинній авдієнції заступник фірера мін. Рудольф Гес. Авдієнція тривала одну годину. Того дня по полудні приняв Сумера також марш. Ґерінґ і відбув з ним довшу розмову.

По триденнім побуті в Берліні В. Сумер виїхав до Швайцарії.

Комунікати з північного фронту

= Штаб ленінградської воєнної округи повідомляє: 29. лютого совітські частини продовжували наступ на Карельському півострові. Совітські відділи заняли залізничий шлях Віпурі — Вількаєрві й обсадили стації Ейрепе і Гайнокі, містечко Ілесайніо та кілька курортних місцевостей на східньому побережжі, віддалених від Віпурі на 2 км. 28. і 29. лютого ц. р. совітські війська заняли 270 укріплених фінляндських становищ, в тому 70 бетонових артилерійських фортів.

= Штаб ленінградської воєнної округи повідомляє: 1. березня совітські війська продовжували переможно наступ в Карельському просмику й обсадили околицю водопаду Пакколяякоскі на ріці Вуоксі, місцевости Гайнокі, Маннікказ і залізничу стацію Палі на лінії Віпурі — Сердоболь а також околицю Кайгасемі на західньому березі віпурського заливу. Фінляндці підпалили місто Віпурі. Від 11. лютого до 1. березня совітські війська здобули 922 укріплені фінляндські становища, в тому 235 бетонових артилерійних позицій. Фінляндці втратили 506 гармат, 2.732 скорострили, 10.000 крісів і 14 міліонів набоїв. Від 11. лютого до 1. березня совіти мали зістрилити 191 фінляндських літаки.

= Фінляндський воєнний комунікат повідомляє, що совіти продовжують наступ на заході, на місцевости Моура, Сацільое Перойокі, Гайнокі, Рістепеле, Мелькеде й Ейрепе.

= Шведські часописи повідомляють, що фінляндські війська уступили з другої оборонної лінії на Карельському півострові. Ця лінія тягнулася у віддалені 12 км. на полудне від Віпурі, ц. зн. від віпурського заливу в напрямі західнього берега ріки Вуоксі. Фінляндці покинули тут здебільша пісковий і рівний терен, займаючи рівночасно третю оборонну лінію, що тягнеться від гірських околиць Віпурі в напрямі узгіря Вуоксі. Є це сильно недоступний гірський терен. Ця нова фінляндська лінія оборони має на свойому правому крилі позицію опору в місті Віпурі, а на лівім ріку Вуоксі й ґрупу озер.

Італія покликала 6 річників під зброю

Італійський уряд вислав до Англії протестаційну ноту проти розпорядків Англії що до італійської закордонної торговлі, які зокрема роблять труднощі у довозі вугілля до Італії.

= Італійське міністерство війни покликало під зброю річники 1911, 1912, 1913 і 1914 та зобовязані до військової служби **річники 1919 і 1920.**

—o—

Туреччина не буде битися за Англію

= Турецький прем. Рефік Сайдам виголосив в радіо велику промову в якій вияснив, що виданий урядом закон про охорону національного господарства розуміють зле і в краю і закордоном. У краю вважають його мобілізацією, за кордоном заповіддю приступлення Туреччини до війни. Ні одно ні друге не відповідає правді. Уряд може виповісти війну тільки за згодою парляменту. Закон про охорону господарства видано тільки з огляду на внутрішні господарські труднощі, що повстали у звязку з міжнародним положенням. Турецьке громадянство не сміє повірити сплетням, що їх ширять закордонні чинники на те, щоби сіяти непевні настрої. Вкінці прем'єр обговорив взаємини Туреччини із СССР. Від 6-тьох місяців нема в цих взаєминах ніякої зміни. Туреччина ніколи не мала супроти Совітів якихнебудь аґресивних намірів. Таксамо не видно тепер ніяких познак евентуального нападу СССР. на Туреччину. Турецька закордонна політика ясна й отверта. Вона зберігає постанови міжнародніх договорів.

НОВИНКИ

КАЛЕНДАР.

БЕРЕЗЕНЬ.

8. Пятниця: Н. ч. Івана Хр
9. Субота: Тараса еп.
10. Неділя: Сиропуст. Порф.

Український Комітет у Кракові подає до відома, що обовязкові реєстрації в Комітеті підлягають всі українці без огляду на те, чи перед війною мешкали у Кракові або на терені Ґенерал-Ґубернаторства, чи ні. Всі українці, що прибувають до Кракова, чи то на довший побут, чи лише хвилево повинні негайно зголоситися в Українському Комітеті у Кракові при вул. Яблоновських ч. 10, щоб зареєструватися та подати свою адресу. Зазначуємо, що зголошення адреси є виключно в інтересі реєстрованого. Далі взивається всіх українців, щоб подавали кожночасну зміну своєї адреси. Український Комітет у Кракові видає леґітимації позамісцевим українцям лише за порукою двох зареєстрованих у Комітеті людей, або за посвідченням з місцевого Комітету.

ВІДКРИТТЯ МІЖНАРОДНЬОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ВИСТАВИ В ЛЯЙПЦІҐУ. Минулої неділі мін. д-р Ґебельс відкрив в Ляйпціґу першу в сучасній війні міжнародню торговельну виставу. Успіх вистави заповідається як найкраще і вже в перших днях після відкриття відвідали її численні гості з краю і закордону.

— ЛЯВІНА РОЗДАВИЛА ОСОБОВЕ АВТО. На автостраду Ґаштайн коло Зальцбурґа впала минулого четверга на особове авто велитенська сніжна лявіна і засипала його зовсім. У катастрофі два подорожні згинули, третій важко ранений. Авто зовсім знищене.

— ВЕЛИТЕНСЬКА ПОЖЕЖА ФАБРИКИ В ЛЬОНДОНІ. Минулої середи вибухла у східній дільниці Льондону велитенська пожежа в одній фабриці. Іскри перекинулися на сумежні будинки й викликали нові пожежі. Мешканців з околиці мусіли виселити. Понад 100 родин є без даху над головою. Протипожежна сторожа щойно по довгій і важкій праці змогла опанувати стихію. Шкоди велитенські.

— В ПАРИЖІ ЗГОРІЛО ФІЛЬМОВЕ ВИРОБНИЦТВО. В париському фільмовому місті Жуанвій-ле-Пон вибухла в будинку фільмового виробництва велитенська пожежа, що вмить перекинулася на всі сім галь. Внаслідок великої кількости легкопального матеріялу протипожежна сторожа не могла опанувати пожежі не зважаючи на найбільші зусилля. За кілька годин всі будинки згоріли до тла. Пожежа заподіяла велитенську шкоду на суму 20 міліонів франків. Причиною пожежі були хиби в технічних уладженнях.

— НАЙМЕНШЕ 2 ЗЕМЛЕТРУСИ ДЕННО В ТАДЖИКІСТАНІ. Ніякої країни не навіщують так часто землетруси, як середущі области СССР. В одному лише 1939 році нараховано там 822 землетрусів. Вони не є такі катастрофальні, як напр. в Туреччині, але всежтаки нищать гірські хребти і людські оселі. Ядро цих землетрусів в Таджикістані, середньо-азійській країні з тюркசько-монгольським населенням, що належить тепер до СССР. як одна із 11-ти совітських союзних республік.

— ПОВІНЬ В КАЛІФОРНІЇ ЩОРАЗ БІЛЬШЕ ПОШИРЮЄТЬСЯ. Нагле таяння снігів і хмароломи та зірвання тами на ріці Сакраменто довели до того, що повінь в Каліфорнії прибарла велитенські розміри. Повінь заподіяла досі великі шкоди, що їх обчислюють на 5 міліонів долярів. Багато місцевостей повінь відтяла від світа.

= ІРЛЯНДЦІ БОРЯТЬСЯ ЗА ЗНИЩЕННЯ БРИТІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ. Американський щоденник »Геральд Трібюн« помістив репортаж - розмову зі столиці Ірляндії Дебліна з одним діячем ірляндського революційного руху (Ірляндської Республиканської Армії — ІРА). »Нашою найвищою метою — говорив він — знищити анґлійську світову імперію, яку вважаємо найганебнішою політичною системою на земній кулі. Дальше нашою метою є обєднання ірляндської республики з північною Ірляндією і створення соборної Ірляндії.

= ІНДІЙЦІ ЗРИВАЮТЬ ПЕРЕГОВОРИ З АНҐЛІЄЮ. По великій протианґлійській промові Ґандія комітет індійського конґресу рішив зрезиґнувати з усяких переговорів з анґлійським віцекоролем Індії. Комітет заявив також, що воєнні цілі Анґлії не найдуть в Індіях найменшої підтримки, бо вони не мають для них ніякого значіння.

Малий фейлєтон

От так собі...

Дитиною любив я рисувати. Спершу квадратики, трикутники, хрестики, а опісля брався і за »пейсажі«. Дві, три чертки — дерево, декілька колісцяток — дим із комина, якась рама в середині з дашком — хата, причому дим був, а не було комина, вікно було більше ніж хата, а дах менший ніж вікно. Також ворона обовязково сиділа на дереві і то більша ніж ціле дерево. Виходило як на модерних малярських виставах: усе догори ногами, інакше, як у людей.

Та найбільше манив мене — Шевченко. Я силкувався схопити подібність... Починав від шапки: Висока баранкова кучма, під нею вуси, дві точки на очі, довкола лінійкою замикав те все, як голову.

Це були мої перші спроби в портреті... Згодом я рисував уже навіть зі замкненими очима Шевченка і тільки Шевченка, поки не закинув зовсім цього мистецтва. Коли ж у пізніших літах захотілося знову порисувати — починав на ново. Від Шевченка...

Те саме було і з читанням. Навчившись читати починав від Кобзаря, нині вернувся знову до нього.

Може дивним здаватись та вже так водиться у нас. Все починається від Шевченка й кінчиться. Від дитини, до гробової дошки. Всюди і при кожній нагоді — в часах радощів і смутку, в годинах підйому й упадку. Навіть герб свій зайвий: Його ікона на стіні у кожній хаті. І політична думка і книга мудрощів... Бо коли не знаєш як і що — заглянеш до Шевченка. Відчиниш цей рідний Коран і навіть у такі часи не впадеш духом найшовши лік цілющий — вічний, нерозгаданий.

Тому так дуже вчувається і нині цей ритм Його віщого слова:

»І неситий не виоре на дні моря поля«.

Тому і лекше стає нині з Його мольбою на устах:

»Обніміте ж, брати мої
Найменшого брата —
Нехай мати усміхнеться,
Заплакана мати!«

Леле.

—o—

Новий злочин англійської розвідки

= Перед кількома днями анґлійські часописи принесли коротку вістку про вбивство Чарльса Ґейзера, члена анґлійської палати послів. Тіло вбитого найшли недалеко Кайпнери Кестл. Враз із ним згинув його слуга. Оба дістали стріли в голову. Вбивство викликало велике зацікавлення в цілій анґлійській пресі. В звязку з убивством часописи пригадують промову, яку посол Чарльс Ґейзер виголосив 3. жовтня 1939 р. у палаті послів. Він говорив м. ін.: »Підчас минулої війни як фронтовий вояк я дістався в німецький полон. Ще тепер я є старшиною резерви. І нині я готовий виповнити мій обовязок як тисячі інших. Але я хотів би знати докладно, як і всі, за що властиво ми боремося. З правдивим жалем мушу ствердити, що в деяких анґлійських колах є переконання, що мусимо Німеччину знищити і здавити. Одначе якщо війна протягнеться — нас стріне програна і страшна нужда. Ця війна не принесе справедливости. Звертаюся з гарячим покликом до премієра, щоби поробив заходи у справі підписання правдивого миру й не занедбав ніякої нагоди, яка моглаб причинитися до мирного полагодження конфлікту. Тільки таким шляхом можна врятувати европейську цивілізацію перед загладою«. Кілька днів по цій промові Чарльса Ґейзера усунули з рядів анґлійської армії.

На цій основі щоденник »Дейлі Експрес« натякає між рядками, що вбивство Ґейзера має політичне тло. В Анґлії говорять, що вбивство виконали аґенти тайної анґлійської розвідки (Інтеліджене Сервіс) лише за його політичне переконання.

—o—

З Ґенерал-Ґубернаторства

= ВІЗИТАЦІЙНА ПОДОРОЖ ҐЕНЕРАЛ-ҐУБЕРНАТОРА Д-РА ФРАНКА. Ґенерал-Ґубернатор д-р Франк відбуває тепер візитаційну подорож у варшавській окрузі, щоб наочно переконатися про успіх дотеперішніх прапь при відбудові зруйнованих обєктів, і щоб давати на місці особисто необхідні вказівки. Візитаційна подорож Ґенерал-Ґубернатора мін. д-ра Франка вяжеться тісно з широким пляном господарської відбудови Ґенерал-Ґубернаторства, не тільки в ділянках спричинених війною шкід, але піднесення взагалі на вищий рівень господарської культури того терену, занедбалого і відсталого внаслідок безпляної господарки польських чинників. Завданням такої господарської відбудови використати як найбільш продуктивно всі господарські можливости Ґенерал-Ґубернаторства і піднести на вищий рівень життєву стопу цілого населення. При нагоді цієї подорожі стверджено не в одному місці як мало уваги зверталося в б. Польщі на використання скарбів землі, на збільшення хліборобської і промислової продукції. Що торкається варшавської округи плян господарської відбудови передбачує м. ін. перетворити простори на схід від Варшави на великі яринні огороди й овочеві сади. З весною пічнеться там велика праця.

= МАКСИМАЛЬНІ ЦІНИ НА ДРІБ ТА ЯРИНУ. Міський староста у Кракові посадник Шмід видав перед кількома днями розпорядок, що устійнює такі ціни на дріб і ярину: 1) живий або битий дріб за 1 кґ.: курка на торгових площах 3 зол., у крамницях 3,40 зол.; 2) ярина на торгових площах від продуцента за 100 кґ.: цвіклові буряки 20 зол., звичайна морква 22 зол., цибуля 48 зол., петрушка 48 зол., квашена капуста 46 зол. Ярина у крамницях за 1 кґ.: цвіклові буряки 30 сот., звичайна морква 32 сот. цибуля 60 сот., петрушка 60 сот., квашена капуста 60 сот. Всі продавці повинні означувати на карточці виразно ціни на своїх товарах.

= СТРОГЕ ПОБОРЮВАННЯ ЗАРАЗЛИВИХ НЕДУГ. Ґенерал-Ґубернатор видав недавно розпорядок про поборювання полових недуг у Ґенерал-Ґубернаторстві. Хворі на полові недуги, свідомі своєї хвороби або що підозрівають в себе такі хвороби мають обовязок негайно зголоситися до лікаря для повного вилічення. Хто поширюватиме такі хвороби буде покараний вязницею. Хто не вкаже німецькому чи кожному лікареві в кого заразився, намагатиметься це затаїти або подавати фальшиві дані буде також покараний вязницею.

= АНҐЛІЯ ОЗБРОЮЄ ВСІ ТОРГОВЕЛЬНІ КОРАБЛІ. Шеф анґлійської маринарки льорд Черчіль заявив 27. лютого в палаті послів, що Анґлія озброїть усі свої торговельні кораблі понад 500 тон містоти. На загальне число 3.125 кораблів, які беруть під увагу, досі є вже 1920 озброєних.

= У ФРАНЦІЇ ЗАСУДИЛИ ІТАЛІЙЦЯ НА СМЕРТЬ. Французький воєнний трибунал в Орані засудив на смерть італійського громадянина Рібі Еліяо, якого обвинувачували за шпигунство.

= АНҐЛІЙЦІ ЗАТРИМАЛИ В ҐІБРАЛЬТАРІ 7 АМЕРИКАНСЬКИХ КОРАБЛІВ. Американська преса повідомляє, що анґлійці затримали в Ґібральтарі від 2 до 25. лютого 7 американських ту. Деякі кораблі на анґлійський наказ мусіли закораблів переволи основні ревізії і забрали поштриматися в Ґібральтарі 4 дні.

—o—

ОГОЛОШЕННЯ

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ВИДАВНИЦТВА

Спілки в обм. відп. в Кракові.

І. ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ (для вселюдних шкіл):

1. БУКВАР. Перша книжечка для І. кляси вселюдних шкіл, 8°, 104 ст. . . . . 2.—
2. УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для III. кляси вселюдних шкіл шкіл. Нове перероблене видання. II. накл., 8°, 112 ст. 2.—

В АПРОБАТІ:

3. УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для IV. кляси вселюдних шкіл. 8°, 80 стор. . . . . —.—
4. УКРАЇНСЬКА ЧИТАНКА для V кляси вселюдних шкіл. 8°, 144 ст. . . . . —.—
5. Улян Карпенко: РАХУНКИ для першої кляси вселюдних шкіл. 8°, 32 стор. . . . . —.—

II. ПЕДАҐОҐІЧНО-ОСВІТНЯ БІБЛІОТЕКА

4. І. Ющишин — І. Петрова: ВЧІТЬ НЕПИСЬМЕННИХ. Методичний порадник для тих, що пояснюватимуть неписьменним буквар „ДО СОНЦЯ". 8°, 16 стор. . . . . 1.—

В АПРОБАТІ:

1. Роман Батько: МЕТОДИЧНИЙЧ ПРОВІДНИК ДО „БУКВАРЯ". (З загальними заввагами про методику початкового навчання). 8°, 20 ст. . . . . . —.—
2. Др. Улян Карпенко: ПОЧАТКОВЕ НАВЧАННЯ РАХУНКІВ. (Методичний провідник до „Рахунків для І. кл."). 8°, 12 стор. . . . . —.—

III. ПРОСВІТНЯ БІБЛІОТЕКА:

1. Володимир Полянський: ДО СОНЦЯ. Початки писання і читання для дорослих. І. Випуск, 8°, 32 ст. —.50
2. Федір Жуківський: ВАЖНІШІ ПОДІЇ НАШОГО МИНУЛОГО. (Коротка історія України). 8°, 24 ст. —.40

IV. НАРОДНЯ БІБЛІОТЕКА:

1. НАРОДНІЙ КОЛЯДНИК з нотами. 16°, 32 ст. . . . . —.80
2. Степан Руданський: СПІВОМОВКИ. 16°, 40 ст. 1.—
3. Марко Вовчок: СТЕПОВИЙ ГІСТЬ. Історичне оповідання. 16°, 24 стор. . . . . —.60
4. І. Тогобочній: МАТИ - НАЙМИЧКА. Драма на IV. дії. 16°, 52 стор. 1.50

11. Марко Черемшина: ВЕРХОВИНА. Опов., 16°, 72 ст. 1.50

V. МОЯ КНИЖЕЧКА:

(Бібліотека для найменших)

2. МУРКО Й БУРКО. Казка. 32°, 12 стор. . . . . . . —.25
3. ЗАЯЦЬ І МЕДВІДЬ. Казка. 32°, 16 ст. . . . . . . —.25
4. ЛИСИЧКА - ЧЕРНИЧКА. Казка. 32°, 16 ст. . . . . —.25

VII. ЛІТЕРАТУРНА БІБЛІОТЕКА:

Друкується:

1. Тарас Шевченко: КОБЗАР. Вибрані поезії.

X. НІМЕЦЬКА БІБЛІОТЕЧКА:

1. І. Корецький: САМОУЧОК НІМЕЦЬКОЇ МОВИ. Випуск І. . . . . 1.—

XI. КАЛЄНДАРІ НА 1940 Р.:

1. КАЛЄНДАР - АЛЬМАНАХ. Рік 1940. 8°, 92 ст. + 8 ст. ілюстрацій. Вичерпане.
2. КАЛЄНДАР на 1940 рік, (стінний), 57×47,7 цм. . . . —.50
3. СТІННИЙ КАЛЄНДАР, 1940 р. (З портретом Шевченка. 49,5×40,5 цм. . . . . —.50
4. КАЛЄНДАРЕЦЬ З ТЕРМІНАРОМ на 1940 рік, 32°, 128 стор., брошурований — 1.— зл., в мягкій оправі 1.75 зл., в твердій оправі 2.25 зл.
5. ТЕРМІНАРИК НА 1940 РІК (настільний), 16°, 106 листків 1.80
6. КАЛЄНДАРЕЦЬ НА 1940 РІК., 32°, 32 стор. (в двох красках3. Вичерпаний.
7. Те саме. II. наклад. (Вичерпане.
8. КАЛЄНДАРЕЦЬ НА 1940 РІК. III. наклад. 16°, 16 ст. (Вичерпане).
9. Те саме. IV. наклад. . . . . —.30

XII. ПОРТРЕТИ:

1. ТАРАС ШЕВЧЕНКО. Портрет роботи проф. Мате; ротоґравюра на бездеревному картоні, 50×35 цм. . 2.—
2. ГЕТЬМАН БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. Портрет роботи арт.-мал. В. Дядинюка. Ротоґравюра на бездеревному картоні, 50×35 цм. . . . .—
3. ГЕТЬМАН ІВАН МАЗЕПА. Портрет роботи арт.-мал. В. Дядинюка. Ротоґравюра на бездеревному картоні, 50×35 цм. . . . . —.—

МИРОСЛАВА ЛІДІЯ БОГДАННА
Найдорожча Доня
ОЛЬГИ І ОМЕЛЯНА ШКЛЯРІВ
з Вишнівчика,
померла в 4-му році життя 24. II. 1940. в Райхенберґу. Похорони відбулися 28. II. ц.р. в Німес ам Ролль на місцевий цвинтар.

Дрібні оголошення

Адвокат Микола Крайчик відкрив адвокатську канцелярію у Кракові при вул. Св. Яна 2 (дім Фенікса). 1—2

Хто знає адресу Івана Гуриша начальника пошти на Закарпаттю зволить подати на адресу: Іванна Мамчак — Дешно школа, п. Риманів. 1-1

Гавриляк Петро, Фриз Микола, подайте свою адресу: „Льоґос", Колінко, Лежайськ, Ринок 8.

Дмитро Бойко пошукує брата В. Бойка: Грубешів, вул. Пілсудського ч. 56.

Нотар - українець просить подати місцевість з опорожненим нотаріятом. Відомість: адвокат Палашевський, Краків, пл. Домініканська 2. Телефон 106-29.

Українська друкарня „Альфа" в Ярославі, Городська 9. — виконує всі друкарські роботи скоро й солідно. Має на складі всякі канцелярійні друки. Виготовляє печатки.

Дмитро Яцків, табор полонених, Німеччина, — подайте свою адресу: Кость Яцків, Ярослав, Шпітальґассе 34.

Кравецький челядник знайде працю: Семен Кривяк, Ярослав, Головна 18.

Милованці, зголосіться на адресу: Укр. ґімназія, Холм, Чарнецького „Керницький".

Івана Саварина пошукує Михайло Дух, Холм, Люблинська 70/I.

Павла Блевича пошукує Марійка: Окруж. Союз, Холм, Люблинська 1.

Яцків Василь, подай листовно свою адресу: Марків Микола, Константинув п. Лодзь, Заммельляґер.

Пошукую брата Богдана Козанівського: Василь Куць, Гаверлявізе ібер Залцґіттер, Гарц, Ляґер V, Штубе 1.

Іване Ярош — де перебуваєш? Дай про себе знати! В. Повзанюк, Краків, вул. Бічна Ґарнцарська 10/I.

Сергій Єфремов — б. урядовець при уряді о. д-ра А. Волошина в Хусті. Хто знавби його адресу — просимо негайно подати до Комітету у Кракові.

Ірина Крушельницька, уроджена в Долині! Вас шукає брат Петро. Просимо подати свою адресу до Українського Комітету у Кракові.

Березна Анна з Бандрова. Подайте свою адресу до Комітету в Кракові.

Адреса: Український Комітет допомоги біженцям у Кракові, Яблоновських 10/12

Ярмаки Микола і Зіна відізвіться на адресу дрударні. — Ніна і Гриць

Хто знає місце побуту адвоката С. Підгірського з Волині, прошу подати його адресу Степанові Лісовому учит. у Красному, пошта Любартів, волость Устинів.

ЦІНА ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 600 зол., пів сторінки 320 зол., 1/4 сторінки 180 зол., 1/8 сторінки 150 зол., 1/12 сторінки 80 зол.
МЕНШІ ОГОЛОШЕННЯ: 1 міліметер ширини 1 шпальти (або його місце) 1 зол. — В тексті 100% дорожче, на першій сторінці 200% дорожче.
ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ: 30 отиків за слово, найменше 3 зол. Для шукаючих праці 15 сот. за слово. Матримоніяльні по 50 сот. за слово.

За Редакцію відповідає начальний редактор Л. Хомяк у Кракові. Видає „Українське Видавництво", Краків, вул. Кармелітська 34, II. Телефон 230-39. З друкарні „Нова Друкарня Денникова" під наказною управою, Краків, вул. Ожешкової 7, тел. 102-79.

Verantwortlich für den Gesatminhalt und Anzeigenteil: Hauptschriftleiter L. Chomiak Krakau. Verlag: „Ukrainischer Verlag" G. m. b. H. Krakau, Karmeliterstrasse 34. II, Fernsprecher 230-39 Druck: „Nowa Drukarnia Dziennikowa", Kommissarische Verwaltung, Krakau, Orzeszkowagasse 7, Fernsprecher 102-79